

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Marcel Rous

**Primerjalna analiza boja proti islamistični radikalizaciji: Velika Britanija,
Nemčija, Nizozemska in Slovenija**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Marcel Rous

Mentor: izr. prof. dr. Iztok Prezelj

**Primerjalna analiza boja proti islamistični radikalizaciji: Velika
Britanija, Nemčija, Nizozemska in Slovenija**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

Hvala vsem, ki so mi stali ob strani ob pisanju magistrskega dela, še posebej mentorju izr. prof. dr. Iztoku Prezlju za vse napotke in potrpežljivost.

Primerjalna analiza boja proti islamistični radikalizaciji: Velika Britanija, Nemčija, Nizozemska in Slovenija

Evropske države se vedno bolj soočajo z islamistično radikalizacijo in radikalnimi islamističnimi skupinami. Z namenom boja proti tem skupinam sprejemajo strategije in ukrepe, ki bi naj preprečili radikalizacijo muslimanskih skupnosti. Radikalizirane skupine se pogosto zatečejo k uporabi terorizma, saj z uporabo tega hočejo doseči svoje cilje. V zadnjem času najbolj znana radikalna islamistična skupina je t.i. Islamska država oz. ISIS, ki je na področju Sirije in Iraka razglasila kalifat. Radikalizirani pripadniki te skupine so se začeli pojavljati tudi v evropskih državah. Nekateri radikalizirani državljani evropskih držav pa so se odpravili v Sirijo ali v Irakin se sedaj bojujejo na strani ISIS-a. V magistrskem delu sem se osredotočil na boj proti radikalnim islamističnim skupinam v Veliki Britaniji, Nemčiji, Nizozemski in Sloveniji. Te države so sprejele številne ukrepe na področju boja proti terorizmu, tiste, ki so bolj ogrožene so sprejele poglobljene ukrepe in strategije. Slovenija, ki naj ne bi bila ogrožena s strani terorizma pa poglobljenih ukrepov do sedaj ni sprejela. Primerjalna analiza se v teh državah osredotoča na štiri izbrane indikatorje in sicer na muslimansko populacijo, protiradikalizacijske ukrepe, boj proti terorizmu in integracijo muslimanov.

Ključne besede: Islamistična radikalizacija, terorizem, ISIS, boj proti terorizmu, muslimani.

Comparative analysis of the fight against Islamist radicalization: Great Britain, Germany, The Netherlands and Slovenia

European countries are increasingly facing islamist radicalization and radical islamist groups. In order to combat these groups those countries adopt strategies and measures that should prevent the radicalization of muslim communities. Radicalized groups often use terrorism as as a means to achieve their goals. Lately, the best known radical Islamist group is the so called Islamic State or ISIS. This group declared a caliphate in Syria and Iraq. Radicalized members of this group are beginning to emerge in European countries. Some radicalized citizens of European countries are heading to Syria or Iraq and are now fighting for ISIS. In this work I will focus on the fight against radical Islamist groups in Great Britain, Germany, the Netherlands and Slovenia. Those countries have taken a number of measures in the fight against terrorism. Those who are most at risk have taken more drastic measures and strategies. Slovenia, who is supposedly not threatened by terrorism, has until now not taken any deeper measures to tackle this threat. The comparative analysis focuses on four selected indicators: the muslim population, anti-radicalisation measures, the fight against terrorism and the integration of Muslims.

Keywords: Islamist radicalisation, terrorism, ISIS, fight against terrorism, muslims.

Kazalo

1	Uvod.....	8
2	Metodološki okvir	9
2.1	Opredelitev predmeta proučevanja	9
2.2	Cilji	10
2.3	Hipoteze.....	11
2.4	Izbrani indikatorji za primerjalno analizo	11
2.5	Uporabljene metode.....	12
2.4.1	Študija primera.....	12
2.4.2	Primerjalna analiza.....	13
2.4.3	Analiza primarnih in sekundarnih virov	13
3	Boj proti radikalizaciji: teorija in koncept.....	13
3.1	Islamistična radikalizacija	13
3.2	Fundamentalizem in islamizem	14
3.3	Salafizem	15
3.4	Terorizem.....	16
3.4.1	Islamistični terorizem.....	16
3.5	Džihad.....	17
3.5.1	Veliki in mali džihad.....	18
3.6	Protiradikalizacija in deradikalizacija	18
3.6.1	Protiradikalizacija (<i>counter-radicalisation</i>).....	18
3.6.2	Deradikalizacija (<i>de-radicalisation</i>)	18
3.7	Integracija muslimanov	19
3.8	Multikulturalizem	20
4	Boj proti islamistični radikalizaciji v Veliki Britaniji.....	23
4.1	Muslimanska populacija v Veliki Britaniji.....	23
4.1.1	Radikalne skupine in gibanja v Veliki Britaniji.....	25
4.1.2	Borci iz Velike Britanije na bojiščih v Siriji.....	26
4.2	Protiradikalizacijski ukrepi v Veliki Britaniji	27
4.2.1	Izpodbijanje ideologije.....	28
4.2.2	Podpora ranljivim ljudem	29
4.2.3	Podpora občutljivim sektorjem in institucijam	30
4.3	Boj proti terorizmu v Veliki Britaniji	31

4.3.1 Pregon (<i>Pursue</i>)	33
4.3.2. Zaščita (<i>Protect</i>).....	34
4.3.3 Priprava (<i>Prepare</i>)	34
4.4 Integracija muslimanov v Veliki Britaniji	35
5 Boj proti islamistični radikalizaciji v Zvezni republiki Nemčiji.....	36
5.1 Muslimanska populacija v Nemčiji	37
5.1.1 Radikalne skupine in gibanja v Nemčiji	38
5.1.2 Nemški borci na bojiščih v Siriji	39
5.2 Protiradikalizacijski ukrepi v Nemčiji	40
5.3 Boj proti terorizmu v Nemčiji	41
5.4 Integracija muslimanov v Nemčiji	42
6 Boj proti islamistični radikalizaciji na Nizozemskem.....	44
6.1 Muslimanska populacija na Nizozemskem	44
6.1.1 Radikalne skupine in gibanja na Nizozemskem	45
6.1.2 Nizozemski borci na bojiščih v Siriji.....	46
6.2 Protiradikalizacijski ukrepi na Nizozemskem	47
6.3 Boj proti terorizmu na Nizozemskem.....	48
6.3.1 Državni koordinator za varnost in boj proti terorizmu	49
6.3.2 Pet stebrov strategije boja proti terorizmu na Nizozemskem	50
6.4 Integracija muslimanov na Nizozemskem.....	51
7 Boj proti islamistični radikalizaciji v Sloveniji.....	53
7.1 Muslimanska populacija v Sloveniji.....	53
7.1.1 Radikalne skupine in gibanja v Sloveniji.....	55
7.1.2 Slovenski borci na bojiščih v Siriji	55
7.2 Protiradikalizacijski ukrepi v Sloveniji	56
7.3 Boj proti terorizmu v Sloveniji	56
7.4 Integracija muslimanov v Sloveniji	58
8 Primerjalna analiza boja proti islamistični radikalizaciji	59
8.1 Primerjalna analiza muslimanskih populacij v izbranih državah	59
8.1.1 Primerjalna analiza radikalnih skupin in gibanj v izbranih državah.....	60
8.2 Primerjalna analiza protiradikalizacijskih ukrepov	62
8.3 Primerjalna analiza boja proti terorizmu	64
8.4 Primerjalna analiza integracije muslimanov.....	66

9 Obravnava hipotez.....	68
10 Zaključek.....	69
11 Literatura	71

1 Uvod

Evropa že od konca 2. svetovne vojne naprej sprejema imigrante iz celotnega sveta. Najbolj zaželen cilj so razvite in gospodarsko močne države Zahodne Evrope. Te države so priseljencem omogočile ohranitev njihovih kultur in s tem tudi njihovih religij. Med imigranti, ki so prišli v Zahodne države, so številni muslimani, ki v moderni Evropi predstavljajo vedno večji delež prebivalstva.

Med muslimanskim delom priseljencev so se sčasoma začele pojavljati skupine in gibanja, ki zagovarjajo fundamentalistično prepričanje, da bi vse vidike življenja morala voditi islamska religija. Tudi država ne bi smela biti ločena od vere, ampak bi jo morala voditi vera, to naj bi bila t.i. Islamska država oz. *Kalifat*. Nekatere izmed teh skupin so za dosego svojih ciljev pripravljene uporabiti tudi nasilje. Te skupine se v svojem boju proti zahodni družbi pogosto poslužujejo terorizma, ki ga izvajajo njihovi radikalizirani člani.¹

Najbolj odmevni teroristični napadi, ki so jih izvedli člani skrajnih islamističnih skupin, so se zgodili leta 2004 v Madridu, v Londonu leta 2005, napad na satirični časnik Charlie Hebdo v Parizu pa je bil izpeljan januarja 2015. Skrajneži so v Parizu ponovno udarili novembra 2015, nato so se marca 2016 zgodili še napadi v Belgiji ter napadi v Turčiji na istanbulske letališču Atatürk (Delo 2016). V preteklosti je bila najbolj znana radikalna islamistična skupina Al Kaida, ki bi naj bila odgovorna tudi za napade v New Yorku 9. septembra 2001. Njen primat v zadnjem času prevzema t.i. Islamska država oz. *Islamic State* (IS), ki jo včasih imenujejo tudi ISIS (*the Islamic State of Iraq and Sham*). Prav člani IS naj bi izvedli napade v Parizu, v Belgiji in v Istanbulu.

Muslimansko prebivalstvo se v evropskih državah med sabo razlikuje. Muslimani prihajajo iz različnih držav izvora, nekateri se preselijo v države, ki so v preteklosti kolonizirale državo izvora, spet drugi so prisiljeni zapustiti državo iz političnih vzrokov ali pa zbežijo zaradi vojne. Razlog, na katerega naletimo zelo pogosto, je boljša gospodarska razvitost držav v katere se imigranti preselijo. Sodobna muslimanska imigracija v Evropo se je začela v 19. stoletju, bila je rezultat evropske kolonialne aktivnosti in trgovanja. To tudi razloži različne

¹ Fundamentalistična gibanja so najbolj očitna v islamu, kar pa ne pomeni, da jih v ostalih religijah ne najdemo. Ta gibanja lahko najdemo v krščanstvu, hinduizmu, judovstvu in tudi v ostalih verskih skupnostih (Pratt 2006). V svojem magistrskem delu se bom ukvarjal zgolj z islamističnim fundamentalizmom, ki je trenutno v javnosti najbolj izpostavljen.

etnične skupnosti v vsaki državi in do določene stopnje tudi njihovo sprejemanje v te družbe (Glazer 2007, 280). Muslimani so največja skupina imigrantov v Evropi, to dejstvo je povzročilo številne izzive za etnično, kulturno in versko raznolikost (Triandafyllidou 2015, 4).

Ker skrbi zaradi pojava radikalnega ekstremizma rastejo, so nekatere evropske države začele spreminjati svoj pristop do integracije muslimanov in imigrantov, ki hočejo pridobiti državljanstvo, zahtevajo več kot prej, med drugim tudi sprejemanje vrednot, ki jih ima država (Glazer 2007, 285).

Namen magistrskega dela je analizirati in primerjati muslimanske populacije, protiradikalizacijske ukrepe, boj proti terorizmu in integracijo muslimanov v izbranih državah (Velika Britanija, Nemčija, Nizozemska in Slovenija). V začetnih poglavjih magistrskega dela bom predstavil metodološki okvir ter se posvetil temeljnemu konceptu in teoriji povezani z bojem proti radikalnim islamističnim skupinam. Osrednji del magistrske naloge je namenjen predstavitvi boja in ukrepov proti islamistični radikalizaciji, ki se jih poslužujejo v posameznih državah izbranih za analizo. Osmo poglavje je namenjeno primerjalni analizi izbranih indikatorjev, na koncu pa bom obravnaval še zastavljene hipoteze in sklepne misli strnil v zaključku naloge.

2 Metodološki okvir

Metodološki okvir zajema opredelitev predmeta proučevanja, cilje, hipoteze in uporabljene metode magistrskega dela.

2.1 Opredelitev predmeta proučevanja

Že v uvodu so navedeni dogodki, ki postavljajo boj proti radikalnim islamističnim skupinam tako rekoč na dnevni red javnosti in seveda tudi politike. Sam boj proti radikalnim islamističnim skupinam zajema številne segmente, da lahko oblikujemo celoto. Njegovi pomembni gradniki so med drugim boj proti terorizmu, boj proti radikalizaciji in seveda tudi integracija imigrantov v večinsko družbo. Na sam predmet proučevanja vplivajo še številni

drugi dejavniki, od gospodarstva države, ki je priseljence sprejela, države izvora in tudi številčnosti imigrantov.

Sama radikalizacija je kompleksen in večplasten pojav, ki zahteva celovito strategijo. Za njo ni čudežnih rešitev. Celovit pristop ne zahteva samo usklajevanja številnih vladnih agencij in programov, ampak tudi sodelovanje zasebnega sektorja (Carpenter in drugi 2010, 329). Evropa je trenutno dom raznolikega spektra političnih islamističnih gibanj. Ta raznolikost je večja kot v državah, ki imajo večinsko muslimansko prebivalstvo, v teh državah je tudi ideološko izražanje islamizma pogosto omejeno z uradno ideologijo države. V Evropi se ta gibanja pogosto mobilizirajo za zaščito interesov evropskih muslimanov. Ta gibanja postanejo vidna šele, ko se v javni sferi pojavijo različni konflikti (Boubekeur 2007, 14). Dandanes politični in militantni islam predstavlja le manjšino muslimanov v Evropi, vendar njegova sposobnost mobilizacije in širjenja diskurza za obrambo islama velikokrat preseže krog svojih običajnih skrajnežev (prav tam).

Predmet proučevanja v magistrski nalogi je boj proti islamistični radikalizaciji. Predmet proučevanja, kot že omenjeno, sestavljajo in nanj vplivajo številni dejavniki. S proučevano tematiko dobimo vpogled v ukrepe držav, ki se soočajo z islamistično radikalizacijo in tudi terorizmom.

S tematiko radikalizacije muslimanov, pojavom terorizma in ukrepi proti terorizmu se ukvarjajo številni avtorji, med njimi naj omenim Schmida, Neumanna in Anspaha. Anspaha (2009) tako pravi, da so nezadostna integracija in politična vključenost muslimanov, kot tudi drugi dejavniki npr. družbena izključenost, nezaposlenost in diskriminacija, vodili do globlje izključitve in marginalizacije, kar spodbuja razvoj islamistične radikalizacije in terorizma. Tudi Schmid (2013) se ukvarja s pojmom radikalizacija in povezavo tega pojma s terorizmom. Neumann (2009) pravi, da je terorizem skoraj vedno povezan z radikalnimi gibanji, ki hočejo s svojimi dejanji vlado prisiliti, da upošteva njihove zahteve.

2.2 Cilji

Prvi cilj magistrskega dela je prikaz strategij boja proti islamistični radikalizaciji v izbranih državah. Drugi cilj magistrskega dela je opraviti primerjalno analizo med izbranimi državami

in s tem prikazati dobre prakse ter slabosti boja zoper radikalne islamistične skupine. Kot tretji cilj sem si zastavil, da bom opozoril na pomanjkljivosti ukrepov v Sloveniji.

Magistrsko delo na to temo je relevantno, ker se države na grožnje islamističnih skupin odzivajo na različne načine. Zastavljeni cilji so pomembni zaradi prikaza ukrepov izbranih držav, saj se ukrepi držav razlikujejo med seboj in tudi njihovi rezultati so različni. Nekatere države so bolj izpostavljene grožnji in posledično sprejemajo podrobnejše in bolj poglobljene ukrepe.

2.3 Hipoteze

V magistrskem delu bom preverjal sledeče hipoteze:

H1: Države se boja proti radikalnim islamističnim skupinam lotevajo z različnimi strategijami in ukrepi.

H2: Države, ki so bolj izpostavljene radikalnim islamističnim skupinam in terorizmu, sprejemajo bolj poglobljene protiukrepe.

H3: Slovenija v primerjavi z Veliko Britanijo, Nemčijo in Nizozemsko zaostaja pri sprejemanju strategij in ukrepov na področju boja zoper radikalne islamistične skupine.

2.4 Izbrani indikatorji za primerjalno analizo

Za primerjalno analizo in za pomoč pri obravnavi zastavljenih hipotez bom uporabil sledeče indikatorje:

- **Muslimansko populacijo:** Evropske države imajo muslimanske populacije, ki so bolj ali manj številne. Muslimani v teh državah prihajajo iz različnih držav izvora, pripadajo različnim vejam islama. V vseh državah obstaja med muslimansko populacijo možnost radikalizacije. Ta indikator sem izbral zato, da prikažem številčnost muslimanov v izbranih državah in na kratko razložim njihov prihod v določeno državo.

- **Protiradikalizacijske ukrepe:** Ker se med muslimansko populacijo pojavlja radikalizacija, se države morajo na ta pojav ustrezno odzvati. V magistrskem delu bom predstavil in primerjal ukrepe, ki jih države sprejemajo, ko se spopadajo s to tematiko.
- **Boj proti terorizmu:** Radikalizirane osebe se pogosto zatečejo k uporabi terorizma za namen doseganja zastavljenih ciljev. Države, ki se soočajo s pojavom terorizma, sprejemajo ukrepe, ki bi naj terorizem preprečevali, se z njim soočili ali pa odpravili posledice morebitnih napadov. S pomočjo tega indikatorja bom predstavil in primerjal ukrepe namenjene boju proti terorizmu v izbranih državah.
- **Integracijo muslimanov:** Integracije muslimanov se države lotevajo z različnimi ukrepi. S tem indikatorjem bom primerjal ukrepe posameznih držav, ki zadevajo integracijo muslimanov v večinsko družbo.

2.5 Uporabljene metode

Pri pisanju tako teoretičnega dela kot tudi primerjalne analize bom uporabil različne raziskovalne metode, ki mi bodo pomagale doseči zastavljene cilje v magistrskem delu. Uporabil bom sledeče metode: študijo primera, primerjalno analizo, analizo primarnih virov in analizo sekundarnih virov. Naštete metode bom uporabil pri teoretičnem in tudi primerjalnem delu magistrske naloge. Pri teoretičnem delu se bom osredotočil na temeljne pojme in koncepte boja proti radikalizaciji islamističnih skupin in terorizma. S primerjalno analizo pa si bom pomagal pri primerjavi izbranih držav in njihovih ukrepov proti radikalizaciji islamističnih skupin.

2.4.1 Študija primera

Študija primera bo obravnavala posamezne države izbrane za analizo. Pri vsaki državi se bom osredotočil na muslimansko populacijo, protiradikalizacijske ukrepe, boj proti terorizmu in integracijo muslimanov v državah. Za študije posameznih primerov bom uporabil primarne in sekundarne vire.

2.4.2 Primerjalna analiza

Primerjalno analizo bom uporabil za primerjavo izbranih indikatorjev iz področja boja proti radikalnim islamističnim skupinam. Primerjalna analiza bo kvalitativne narave, saj bom med seboj primerjal namensko izbrane indikatorje.

2.4.3 Analiza primarnih in sekundarnih virov

Skozi pisanje magistrskega dela se bom opiral na primarne vire, ki se dotikajo boja proti terorizmu in radikalnim skupinam na ravni izbranih držav za analizo. S sekundarnimi viri si bom pomagal v vseh segmentih magistrskega dela, saj so mnenja strokovnjakov na tem področju pomembna, ker nam pomagajo pri razumevanju nastanka, delovanja in ciljev radikalnih skupin. Sekundarni viri mi bodo pomagali predvsem pri sestavljanju teoretičnega ogrodja magistrskega dela.

3 Boj proti radikalizaciji: teorija in koncept

V poglavju o metodološkem okvirju magistrske naloge sem predstavil metode in hipoteze, ki so me vodile pri raziskovanju tematike. V tem poglavju bom predstavil ključne teoretične pojme, ki pomagajo pri proučevanju in razumevanju tematike.

3.1 Islamistična radikalizacija

Na splošno lahko besedo radikalizacija uporabimo za opis procesa, pri katerem posamezniki in tudi skupine sčasoma razvijejo miselnost, ki lahko v pravih razmerah in okoliščinah poveča tveganje, da se bo posameznik ali skupina odločila za uporabo nasilnega ekstremizma ali terorizma (Clutterbuck 2015). Britanski Home Office (2011, 36) radikalizacijo opisuje kot proces, pri katerem ljudje podpirajo ali sodelujejo v terorizmu.

Vlada Velike Britanije (2011, 57) je identificirala indikatorje, ki označujejo radikalizirano osebo. Ti indikatorji so sledeči: izražanje podpore nasilju in terorizmu, posedovanje nasilne ekstremistične literature, poskusi prispevanja ali dostopanja na nasilne ekstremistične spletne strani, posedovanje materialov za orožje in/ali eksploziva in posedovanje literature povezane z vojaškim urjenjem in spretnostmi.

Radikalni islam je dinamičen pojav, ki vključuje raznolike grožnje. Sestavljen je iz raznolike množice organizacij, gibanj in skupin, ki kažejo medsebojno podobnost, lahko pa imajo tudi zelo različne ideološke in strateške poglede. Raznolikost radikalnega islama temelji na različnih pogledih na zatiranje islama s strani Zahoda (General Intelligence and Security Service 2010, 19). Radikalni islamizem je gibanje, ki teži k revolucionarni preobrazbi sveta po zgledu koranskega nauka in življenja prvih muslimanov (Kopić 2000, 448).

Islamistična radikalizacija vključuje sprejemanje miselnosti, ki pravi, da je za ponovno vzpostavitev islamske države poleg strogo salafistične oz. ultrakonzervativne razlage islama, potrebna tudi sveta vojna oz. džihad (Boucek in drugi 2010, 2). V splošnem proces radikalizacije zahteva prisotnost treh sestavin (Kruglanski in drugi 2014, 74):

- Pojav cilja, ki je zelo pomemben.
- Identifikacija nasilja oz. terorizma kot primernega orodja za doseganje pomembnega cilja.
- Premik proti pomembnemu cilju in stran od drugih zadev, ki nas motivirajo, kar vodi v prevlado pomembnega cilja in razvrednotenje drugih ciljev, ki niso združljivi s terorizmom.

3.2 Fundamentalizem in islamizem

Pripadniki fundamentalizma brezkompromisno vztrajajo na prvotnih temeljih njihove religije in ne dovolijo nobene razprave o njej. Izraz fundamentalizem so sprejeli zase tudi islamisti, čeprav je nastal na Zahodu (Haarhuis 2014, 4–5). Islamski fundamentalizem je odziv na sodobno sekularnost in na hegemonijo Zahoda nad muslimansko družbo. Cilj fundamentalistov je islamizacija celotnega družbenega in političnega sistema v njihovem okolju in vpeljava islamske države, ki bi temeljila na šeriatskem pravu po celem svetu (Zeidan 2002). Če definiramo fundamentalizem, kot željo uporabljati islamske norme in vrednote v

vsakdanjem življenju in v državni ustavi, potem je večina muslimanov, še posebej tistih iz podeželja, pripadnikov fundamentalizma. Ta koncept je uporabljen v smislu tradicionalizma. Izraz pa se pogosto uporablja tudi za označevanje odporniških gibanj, katerih cilj je spodbujanje uporabe islama kot vere in politične ideologije (Shadid 1991, 368).

Glavna načela fundamentalizma (Debus 2008):

1. Islamska država bi morala biti enotna islamska družba in ne bi smela biti razdeljena na več miselnih šol ali sekt, ki imajo vsaka svoje posebne poudarke.
2. Pravo islamsko državo vodi voditelj, ki predstavlja državo pred celotnim svetom in je vodja, ki sledi tradiciji zgodnjih islamskih kalifov.
3. Koran, tradicije predane od preroka Mohameda in islamsko pravo bi morali biti temelji za državo in družbo. Te stvari morajo islamski učenjaki interpretirati na novo, da bi bile primerne sodobnemu času.
4. Islam mora biti temeljni element na vseh življenjskih področjih. Življenje v državi in družbi mora legitimnost v celoti črpati iz islama. Islam mora svoj pečat pustiti v družbenem, ekonomskem in političnem življenju muslimanov.
5. Nekateri fundamentalisti zavračajo modernizacijo in reforme kot neislamske.
6. Sodobni islam je kompromis z neverujočim svetom.
7. Fundamentalizem kritizira pomanjkanje enotnosti med islamskimi učenjaki. Večino današnjih islamskih državnikov pa obtožuje korupcije in kompromisov.

Islamski fundamentalizem je dokaj nov pojav, začel se je z nastankom Muslimanske bratovščine v 20. letih 20. stoletja v Egiptu. Sedaj obstaja širok spekter gibanj, ki ponujajo islam kot totalni način življenja in alternativo zahodnim sekularnim ideologijam (Zeidan 2002).

Islamizem pa predstavlja skupen izraz za vse politične poglede in dejanja, ki si v imenu islama prizadevajo za vzpostavitev družbenega in političnega sistema, ki bi mu dajala legitimnost izključno vera. Ideologija vseh islamističnih gibanj izvira iz Muslimanske bratovščine. Vse skupine, ki so kasneje nastale, imajo za skupen cilj nastanek države, v kateri islam in država nista ločena, ampak je islam institucionaliziran (Pfahl-Traughber, 2011b).

3.3 Salafizem

Še posebej radikalna veja znotraj islamizma je tako imenovani salafizem. Pod pojmom salafizem razumemo vejo islamizma, ki je pod močnim vplivom vahabizma² in ki se opira na

² Vahabizem je puritanska oblika sunitskega islama, ki je najbolj razširjen v Saudski Arabiji in Katarju. Vahabizem zagovarja vrnitev k čistim in ortodoksnim temeljem islama (Blanchard 2006).

same začetke islama. Salafisti živijo po načelih zapisanih v koranu in dejanjih preroka Mohameda. Salafisti pravijo, da se je v času življenja preroka Mohameda in njegovih tedanjih privrženecv izvajal islam v njegovi edini pravi obliki (Bundesamt für Verfassungsschutz und Landesbehörden für Verfassungsschutz 2012, 5–6).

3.4 Terorizem

Terorizem je osnovan na usmerjeni uporabi prekomernega nasilja s ciljem (medijsko) opozoriti na večinoma kak širši ideološko-politični boj. Demokratične družbe v izhodišču ne zatirajo različnih ideoloških in političnih gibanj, kot to večinoma počnejo totalitarne družbe. Terorizem je v nekem smislu bolezen sodobne demokracije, ki spretno izkorišča prednosti odprte družbe (Prezelj 2002, 631). Terorizem skoraj vedno vključuje kazniva dejanja, lahko pa se zgodi tudi med oboroženimi spopadi. Od običajnih kriminalnih dejanj se terorizem loči na več načinov. Teroristična dejanja se navadno ponavljajo, razvijajo in celo stopnjujejo. Teroristične organizacije so dobro pripravljene in delujejo na varen način. Teroristična dejanja so storjena z namenom povzročiti strah, motivirana pa so z religijskimi, ideološkimi ali političnimi vzroki (Conte 2010, 35). Terorizem je namenoma usmerjen proti nevojaškim ciljem, kot so civilisti ali pa pomembni simboli, njegov cilj je doseči največjo možno publiciteto za določeno skupino, namen ali posameznika. Pomen terorizma je družbeno konstruiran (Matusitz 2013, 5). Cilj verskega terorizma je ponavadi vzpostavitev teokracije (Haarhuis 2014, 4).

3.4.1 Islamistični terorizem

Tradicionalni islam religijo vidi kot pakt med človekom in bogom na področju duhovnosti. V skladu s tem v religiji ne bi smelo biti prisile ali uporabe sile. Od preroka Mohameda naprej so se trudili za strpnost in mir med različnimi verskimi skupinami in tudi za spoštovanje verskih razlik (The Islamic Supreme Council of America 2016).

Radikalni islamski terorizem je del gibanja globalnega džihada in vključuje dejanja, ki jih zagrešijo številne organizacije, skupine in celice po svetu (Ganor 2011, 31). Venkantraman (2007, 6) islamistični terorizem definira kot gibanje, ki nasilje uporablja za ohranjanje

ekstremne razlage korana v islamski skupnosti. Avtor pravi, da bi koran naj dovoljeval nasilje z namenom zaščite šeriatskega prava. V koranu je zapisano, da nasilni džihadist lahko konča svoje nasilje šele, ko umre ali ko so njegovi cilji doseženi. Verski temelji za islamski terorizem torej ostajajo dokler politične okoliščine preprečujejo džihadistom doseganje ciljev oz. dokler sami cilji niso na novo definirani (Venkantraman 2007, 26).

Islamistični terorizem je postal globalna grožnja, ki sledi politično-verskemu cilju radikalizacije muslimanskih držav in kasneje tudi k podreditvi preostalih držav in družb v smeri ustanavljanja kalifata. Pri tem je za teroriste in fundamentaliste ključnega pomena, da širijo lastno interpretacijo islama (Kocijančič in Prezelj 2015, 313). Za evropske države je najbolj zaskrbljujoč vidik teroristične islamistične grožnje v Evropi rast ekstremizma znotraj evropske muslimanske diaspore in odtujitev muslimanskih skupnosti od svojih vlad in širše skupnosti. Izolacija evropskih muslimanov se še poveča s koncentracijo v etnične enklave, pomanjkanjem možnosti izobraževanja in zaposlovanja ter krepitvijo gibanj proti priseljevanju (Boucek in drugi 2010, 121–22).

3.5 Džihad³

Klasični islamski kriteriji za džihad so temeljili na zgodnjem združenem Muslimanskem imperiju. Po uvedbi nacionalne države v družbah na Bližnjem vzhodu pa ti kriteriji ne veljajo več, to je razvidno iz ideologije sodobnih muslimanskih militantnih skupin (Knapp 2003, 87). Po koranu so se muslimani dolžni boriti proti sovražnikom in vdirati v nemuslimanske teritorije z namenom širitve islama. Ključne karakteristike sodobnega džihada vključujejo (Matusitz 2013, 13):

1. *Hakimiyya* suverenost Alaha nad državo in civilno družbo.
2. Islamsko družbo in sledenje šeriatskemu pravu.
3. Potrebo po džihadu.
4. Okupacijo muslimanskih dežel.⁴
5. Mučeništvo: časti se skozi videe, poezijo in objave na spletu.
6. *Takfir* nemuslimanske vlade so označene za vsiljivce in so zato objekt džihada.

³ Beseda ima najmanj tri pomene in sicer: boj proti samemu sebi, boj za širjenje islama in boj proti slabim muslimanom (Etienne 1987, 214).

⁴ Džihad kot dolžnost posameznika.

Džihad dejansko izvira iz božje postave, katere cilj je podreditev celotnega človeštva bogu, muslimani pa se morajo zato najprej sami preroditi. Tradicija pravi, da bi si moral dober musliman razdeliti leto na tri dele: pol leta bi se moral posvečati študiju, četrt leta opravljanju poklica, preostali del pa oboroženi obrambi muslimanske skupnosti. Povračilo je raj v onostranstvu (Etienne 1987, 215).

3.5.1 Veliki in mali džihad

Koncept malega džihada se navadno nanaša na boj z zunanjim nemuslimanskim svetom. Cilj malega džihada je odstraniti zlo s sveta. V sodobnih časih se koncept malega džihada močno povezuje s konceptom islamske svete vojne proti Zahodu (Rowe 2014, 2). Pri večjem džihadu gre za spiritualni boj proti grehom in strastem, za boj za čistost duše (Črnič in Šebenik 2005, 281).

3.6 Protiradikalizacija in deradikalizacija

3.6.1 Protiradikalizacija (*counter-radicalisation*)

Protiradikalizacija se ne osredotoča na teroriste, ampak na skupnosti, iz katerih bi ti lahko izhajali. Temeljna ideja protiradikalizacije je, da bi moralo biti v interesu priseljencev in tudi države gostiteljice, da se v lokalnih skupnostih ne pojavljajo nasilni ekstremisti (Schmid 2013, 50).

3.6.2 Deradikalizacija (*de-radicalisation*)

Pojem deradikalizacija se uporablja v kontekstu s posamezniki, ki niso samo postali radikalizirani, ampak so začeli že tudi prehajati na področje terorizma in nasilnega ekstremizma. Ključno je, da se najdejo načini za oviranje delovanja teh posameznikov.

Glaven cilj deradikalizacije pa je, da se te posameznike prepriča v opustitev uporabe ali v opustitev želje po uporabi sile (Clutterbuck 2015).

Uspešen program deradikalizacije bi moral voditi do spremembe posameznikovih prepričanj, ne samo do sprememb v obnašanju. Obnašanje se namreč lahko spremeni, cilji pa ostanejo enaki. To pa nakazuje na številne možne težave s programi deradikalizacije (Boucek in drugi 2010, 7–8):

- Zelo težko je ugotoviti, ali je posameznik resnično deradikaliziran ali pa se zgolj ne vključuje več v aktivnosti.
- Za nekatere ekstremiste je deradikalizacija možna, nekateri pa so zapriseženi skrajneži, ki se nočejo odpovedati svojim prepričanjem in uporabi nasilja.
- Številni deradikalizacijski programi imajo ideološko komponento in materialno komponento. Težko je ugotoviti, ali je skrajnej dejansko spremenil svoje mišljenje ali pa se samo odziva na spodbude, ki so mu bile ponujene.

3.7 Integracija muslimanov

Za uspešno integracijsko politiko je potrebno soglasje novih manjšinskih skupnosti in tudi večinskega prebivalstva. Zmotno je torej prepričanje o integraciji kot enostranskem procesu, ki se nanaša le na pripadnike, ki etnično ne pripadajo dominantnemu narodu v državi, v kateri živijo in katere državljanji so. Pri tem pa je treba takoj dodati, da je ključno razlikovanje med novimi manjšinskimi skupnostmi in večinskim prebivalstvom njihov nedominantni oziroma dominantni položaj v družbi/državi (Roter 2005, 201).

Kljub dolgi zgodovini islama v Evropi so evropske države šele sedaj postale zelo občutljive na svoje muslimanske skupnosti. Islam v Evropi in vprašanje integracije muslimanov sta zdaj dobila večji pomen na evropski agendi. Dva različna družbena in na prvi pogled neodvisna družbena pojava – imigracije in terorizem, ki imata različne vzroke in zelo različne cilje, sta v Evropi neposredno povezana (Anspaha 2008, 3). Odkar so se povečali migracijski tokovi iz večinoma muslimanskih držav in odkar so muslimanski imigranti začeli izvajati teroristične aktivnosti v Evropi, je integracija muslimanskih skupnosti postala zelo aktualna in nujna tema znotraj politike Evropske unije (EU) za boj proti terorizmu (prav tam).

Zaradi naseljevanja muslimanskih priseljencev v evropske družbe so se pojavili številni izzivi za oblikovalce politik, ti se sedaj ukvarjajo s kulturno raznolikostjo, ohranjanjem socialne kohezije in sprejemanjem manjšin. Številni dogodki, kot so npr. umor nizozemskega režiserja, protesti po objavah karikatur preroka Mohameda na Danskem in številni teroristični napadi so okrepili zaskrbljenost glede vključevanja muslimanskih populacij (Inglehart in Norris 2009, 2). Največje razlike med muslimani in zahodno družbo najdemo v religioznosti, vlogah spolov in spolnimi vrednotami (prav tam).

Evropskih muslimanov ni mogoče v nobenem pogledu obravnavati kot enotno skupino, saj prihajajo iz različnih držav, živijo v različnih državah, govorijo različne jezike, pripadajo različnim vejam islama in so bolj ali manj zmerni v svojih prepričanjih (Triandafyllidou 2015, 4). Številni dejavniki lahko odigrajo pozitivno vlogo pri preprečevanju džihadističnega terorizma in varnostnih vprašanj, ki izvirajo iz družbeno-ekonomske integracije in izzivov sprejemanja kulture (Triandafyllidou 2015, 13):

- Mediji imajo pomembno vlogo pri vodenju razprave, ki je dobro informirana z analizami fenomena džihadističnega terorizma kot fenomena, ki marginalizirane mlade spodbuja k terorizmu, ne pa da se džihadistični terorizem povezuje z (neuspešno) integracijo muslimanske skupnosti v evropske družbe.
- Mediji morajo razpravljati o temeljih družbeno-ekonomskega vključevanja muslimanov. Besedo morajo dati vsem vpletenim stranem, saj se velikokrat ne sliši mnenj migrantov in etničnih manjšin, niti o vprašanjih, ki se jih neposredno dotikajo.
- Oblikovalci politik, še posebej na lokalni ravni, morajo posebno pozornost nameniti izzivom, s katerimi se marginalizirani mladi soočajo v lokalnih skupnostih.
- Izobraženi delavci, socialni delavci in uradniki, pristojni za zaposlovanje, morajo tesno sodelovati z mladimi pripadniki manjšin in mladimi migranti z namenom preprečevanja radikalizacije in terorizma. Delovanje na tem področju je kakor kaže edina uspešna pot iz osebne družbeno-ekonomskega zastoja.

Novembra 2004 so voditelji držav v Evropski uniji sprejeli 11 skupnih temeljnih načel za politiko integracije priseljencev. Ta osnovna načela poudarjajo, da je integracija dvosmeren odnos prilagajanja imigrantov in prebivalcev držav članic. Načela poudarjajo tudi spoštovanje temeljnih vrednot EU (Gallis in drugi 2005, 6).

3.8 Multikulturalizem

Rosado (1998, 2) multikulturalizem definira na naslednji način: »Multikulturalizem je sistem prepričanj in obnašanj, ki priznava in spoštuje prisotnost vseh različnih skupin v organizaciji ali družbi, priznava in ceni njihove družbene in kulturne razlike ter spodbuja in omogoča

njihovo nadaljnje prispevanje k vključujočemu kulturnemu kontekstu, ki krepi vse znotraj organizacije ali družbe.« Kymlicka (2012, 2) navaja številne dejavnike, ki lajšajo ali ovirajo izvajanje multikulturalizma:

- Desekuritizacija etničnih odnosov: multikulturalizem deluje najbolje, če so odnosi med državo in manjšinami del socialne politike in ne varnostne politike. Če država obravnava manjšine kot varnostno grožnjo, se bo podpora multikulturalizmu zmanjšala.
- Človekove pravice: podpora multikulturalizmu sloni na predpostavki, da človekove pravice presegajo etnične in religiozne meje.
- Nadzor meja: multikulturalizem je bolj kontroverzen v primeru, če se državljani bojijo pomanjkanja nadzora državnih meja.
- Raznolikost imigrantskih skupin: multikulturalizem deluje najbolje v primerih, ko je dejansko multikulturen, kar pomeni, da migranti prihajajo iz več izvornih držav, ne samo iz ene.
- Ekonomski prispevki: podpora multikulturalizmu je odvisna tudi od tega, če se imigranti trudijo prispevati k družbi, predvsem v ekonomskem smislu.

Od sedemdesetih let pa do sredine devetdesetih je večina Zahodnih držav uporabljala številne politike, ki so spodbujale multikulturalizem in pravice manjšin. Te politike so bile spodbujane tako s strani držav, kakor tudi mednarodnih organizacij. S temi politikami so se zavrnile prejšnje ideje o enoviti in homogeni narodnosti (Kymlicka 2012, 3). Od sredine devetdesetih naprej sta se začela pojavljati nasprotovanje in umik od multikulturalizma in vrnitev idej o narodnosti, skupnih vrednotah, identiteti in enotnem državljanstvu. Vrnili so se tudi pozivi za asimilacijo (prav tam).

3.9 Strategija Evropske unije za boj proti terorizmu

EU ima bolj obstransko vlogo pri integraciji muslimanov v evropske družbe. Nacionalne vlade običajno obdržijo ključne odgovornosti za oblikovanje zakonov, predpisov in praks, ki določajo obliko procesa asimilacije imigrantov v obstoječo evropsko družbo (Gallis in drugi 2005, 2).

Grožnja, ki pomeni radikalizacija Evropejcev, od katerih jih veliko tudi odpotuje v boj v tujino, po vsej verjetnosti v prihodnjih letih še ne bo izginila. Za boj proti terorizmu so v prvi vrsti odgovorne države članice EU. Vprašanja radikalizacije in tujih terorističnih borcev so že od začetka leta 2013 redna točka na dnevnem redu sej Sveta EU in zasedanj Evropskega sveta (Svet EU 2016).

Države članice EU so zavezane skupnemu boju proti terorizmu in zagotavljanju najboljše mogoče zaščite za svoje državljane. V ta namen je Svet leta 2005 sprejel strategijo EU za boj proti terorizmu. Strategija se osredotoča na štiri glavne stebre: preprečevanje, zaščito, pregon in odzivanje. V okviru strategije je v vseh stebrih upoštevan pomen sodelovanja s tretjimi državami in mednarodnimi institucijami (Svet EU 2015).

Strategija se v poglavju namenjenemu preprečevanju osredotoča na naslednja ključna področja (Svet EU 2005):

- Razvoj skupnih pristopov za odkrivanje in reševanje problematičnega vedenja.
- Soočanje s spodbujanjem in novačenjem v ključnih okoljih, kot so npr. zapori in verski objekti.
- Razvoj medkulturnega dialoga.
- Boljše razlaganje evropskih politik.
- Spodbujanje dobrega upravljanja, demokracije, izobraževanja in gospodarske blaginje preko programov pomoči.
- Nadaljnje raziskovanje in deljenje dobrih praks in analiz z namenom boljšega razumevanja tematike in razvoja politik, ki bi se ukvarjale s to tematiko.

Namen stebra o zaščiti je zmanjšanje ranljivosti ciljev in omejevanje učinkov morebitnega napada. Države članice imajo za povečanja učinkovitosti nadzora meja na voljo Schengenski informacijski sistem II (*Schengen Information System II*) in Vizni informacijski sistem (*Visa Information System*), na voljo pa jim je tudi agencija FRONTEX (EUR-Lex 2011).

Cilji tretjega stebra strategije so sledeči (EUR-Lex 2011):

- čezmejni pregon terorizma;
- oviranje in preprečevanje financiranja terorizma;
- preprečevanje načrtovanja terorističnih aktivnosti.

Članice opravljajo analize in si izmenjujejo informacije preko Europolu in Eurojusta. Uporabijo lahko tudi raziskave skupnega situacijskega centra (*Joint Situation Centre*) Sicten, evropski nalog za prijetje in evropski dokazni nalog.

Odziv na teroristična dejanja je pogosto podoben odzivu na naravne, tehnološke ter na nesreče povzročene s strani človeka. V primeru napada je pomembno (EUR-Lex 2011):

- zagotoviti hitro izmenjavo informacij;
- zagotoviti solidarnost, podporo in odškodnino žrtvam terorizma in njihovim družinam;
- zagotoviti podporo državljanom EU v tretjih državah;
- zaščititi in podpirati civilne in vojaške zmogljivosti v operacijah EU za krizno upravljanje.

4 Boj proti islamistični radikalizaciji v Veliki Britaniji

Prvi muslimani so prišli v angleška pristanišča kot mornarji ali pristaniški delavci okrog leta 1700. Na začetku priseljevanja so bili imigranti večinoma moški. Tako kot drugod v Evropi večina muslimanov v Veliki Britaniji živi v mestih, priselili pa so se predvsem zaradi ekonomskih razlogov in se zaposlili predvsem v industriji in storitvenem sektorju (Pašić 2006, 37–41).

4.1 Muslimanska populacija v Veliki Britaniji

Muslimani predstavljajo 4,8 % (glej tabelo 4.1) prebivalstva Anglije in Walesa. Muslimanska populacija se je povzpela iz 1,55 milijona v letu 2001 na 2,71 milijona v letu 2011. Na Škotskem živi 77.000 muslimanov ter 3.800 v Severni Irski. Muslimanska skupnost je večja od vseh ostalih nekrščanskih religijskih skupin skupaj. 47 % muslimanov v Veliki Britaniji se je že rodilo tam (The Muslim Council of Britain 2015, 16).

Tabela 4.1: Pripadnost religijam po cenzusu iz leta 2011 v Veliki Britaniji v %

Religija	%
Kristjani	59,3
Muslimani	4,8
Hinduisti	1,5
Sikhi	0,8
Židi	0,5
Budisti	0,4
Druge religije	0,4
Brez religije	25,1
Neopredeljeni	7,2
Skupaj	100

Vir: Office for National Statistics (2012).

Muslimani v Veliki Britaniji so zelo pestra skupnost, ki jo sestavljajo predstavniki različnih etničnih, jezikovnih, teoloških in rasnih skupin (Pašić 2006, 47). Muslimansko prebivalstvo je etnično raznoliko: 67,6 % predstavljajo muslimani iz Azije (Indijci, Pakistanci, Bangladešci, Kitajci in drugi), 7,9 % muslimanov je belcev (Britanci in Irci), črncev je 10,1 % (afriški, karibski in drugi črnici), mešanci predstavljajo 3,8 %, druge etnične skupine (Arabci in druge etnične skupine) predstavljajo 10,7 % muslimanov v Veliki Britaniji (The Muslim Council of Britain 2015, 24).

Več kot 85 % muslimanov v Veliki Britaniji je sunitov,⁵ ostali so šiiti.⁶ Šiiti so večinoma iz Irana, Iraka, Pakistana in Indije. Člani muslimanske skupnosti so v povprečju mlajši od nacionalnega povprečja (Pašić 2006, 41).

⁵ Večina muslimanov danes pripada ločini sunitov. Suniti sprejemajo prve štiri kalife (vključno z Alijem) kot prave vladarje, ki so nasledili preroka Mohameda (Blanchard 2009, 3). Sunitska večina je po smrti preroka Mohameda zahtevala sposobnega vojskovodjo iz Mohamedovega plemena in njegovo potrditev od sveta, tako je bil za prvega kalifa izvoljen Abu Bakr, ki sta mu sledila Umar in Uthmar. Prvi izmed šiitov, ki je kot kalif vodil islamski svet, je bil Ali. Po njegovi smrti je vladavina nad muslimanskim svetom ponovno prešla na sunito (Schirmacher 2009, 2).

⁶ 10-15 % muslimanov pripada ločini šiitov. Z izrazom šiiti označujemo podpornike Alija, nečaka in zeta preroka Mohameda, ki so za Mohamedovega naslednika zahtevali nekoga iz prerokove družine. Šiiti so zahtevali neposrednega Mohamedovega potomca, saj so menili, da je le on obdarjen z božjim blagoslovom. Mohamedovi sinovi so vsi umrli pred njim, njegova vnuka al-Hasan in al-Husain pa sta bila še otroka, zato so šiiti za

4.1.1 Radikalne skupine in gibanja v Veliki Britaniji

- **ISIS:** ISIS se trenutno osredotoča na zaščito in ohranjanje kalifata. Manjši del skupine pa si je za svoj cilj verjetno izbral Zahod. Številni naborniki po Evropi so voljni izvajalci nalog. Poleg tega pa za Veliko Britanijo grožnjo predstavljajo tudi borci, ki se vračajo iz Sirije in bi lahko izvedli napade t.i. »samotni volkovi (Ellis in Pantucci 2014, 3).« Mediji v Veliki Britaniji pa so poročali tudi o izjavi Jamesa Clapperja, direktorja ameriškega obveščevanja, ki je izjavil, da tudi v Veliki Britaniji, Nemčiji in Italiji delujejo celice ISIS-a (The Guardian 2016).
- **Hizb al-Tahrir:** Revolucionarna islamska stranka znana tudi kot Osvobodilna stranka je bila ustanovljena leta 1952 v Jeruzalemu, svojo podružnico v Londonu pa je ustanovila leta 1986. Uradno je nenasilna stranka. Svojo politiko pa podpira z izjavami kot je: »Velika Britanija bo islamska država do leta 2020.« Glavni cilj te stranke je ponovna vzpostavitev kalifata in vrnitev v pravo muslimansko družbo (Wojtowicz 2012, 56).
- **Al-Muhajiroun:** Skupina ustanovljena leta 1996 ima sedež v Londonu. Skupina javno podpira terorizem v tujini. Izvajala je zborovanja s simpatizerji terorizma in organizirala dogodke na univerzah. Njen glavni cilj pa je ustanovitev islamske države, ki bi bila temelj za nasilne aktivnosti v Veliki Britaniji in legitimiranje nasilnih dejanj v tujini. Organizacija je bila zakonito razpuščena leta 2004, nasledili pa sta jo dve drugi skupini (Wojtowicz 2012, 57–58).
- **Deobandizem:** Sunitsko gibanje ustanovljeno leta 1867 v mestu Deoband v Indiji zaradi boja proti kolonizaciji. V Veliko Britanijo je gibanje prispelo v 60-ih in 70-ih letih. Deobandizem podpira vrnitev tradicionalnih interpretacij islama. Gibanje nekateri povezujejo tudi z Al Kaido in Talibani (Wojtowicz 2012, 57–58).
- **Tablighi Jamat:** Ta skupina je stranska veja deobandizma. Skupina je bila v preteklosti kritizirana zaradi svojih naukov, ki spodbujajo ločitev vere in politike, kar je v nasprotju z nauki islama. Po napadih 11. septembra je bila skupina obtožena, da

kandidata za prevzem kalifata določili Alija (Schirmacher 2009, 1). Ali je prišel na oblast šele kot četrti kalif, prvi trije pa so iz šiitskega zornega kota bili nezakoniti vladarji in njihova vladavina velik greh. Po Alijevem umoru so šiiti poskušali ponovno prevzeti oblast s prerokovima vnukoma. Al-Hassan se je zaradi podkupnine odpovedal kalifatu. Njegov brat al-Husain pa je padel v boju s suniti, s čimer so bili vsi moški potomci Mohameda izbrisani. Šiiti so po smrti Mohamedovih potomcev oblikovali koncept duhovne vladavine, njihov duhovni vodja je postal imam (Schirmacher 2009, 1).

predstavlja krinko za teroriste in da imajo njeni člani stike z radikalnimi omrežji (Wojtowicz 2012, 60–61).

- ***Jama'at-I Islami***: To politično gibanje je bilo ustanovljeno leta 1941 v Pakistanu in je ena izmed najbolj vplivnih strank v Južni Aziji. Glaven cilj te skupine je sprememba družbenih, ekonomskih in političnih struktur po zgledu islama. Čeprav so potrebne še nadaljnje raziskave se sumi, da je ta skupina povezana s terorizmom (Wojtowicz 2012, 61–62).
- ***Islam4UK***: Skupina je nastala po prepovedi skupine *Al-Muhajiroun*, njihova spletna stran je med drugim objavila fotografijo, na kateri je Buckinghamska palača spremenjena v mošejo. Skupina je bila prepovedana leta 2010 (Wojtowicz 2012, 62).
- **Podporniki šeriatskega prava (*Supporters of Sharia*)**: Ta skupina za svoj cilj odkrito navaja obrambo šeriatskega prava skozi džihad islamskih skupin in ponovno vzpostavitev kalifata. Njihova agenda vključuje boj proti Zahodni družbi, ki jo imajo za proti-islamsko in vzpostavitev islamske države. Tudi vodja te skupine spodbuja muslimane, da naj se ne integrirajo v britansko družbo (Wojtowicz 2012, 62–63).

4.1.2 Borci iz Velike Britanije na bojiščih v Siriji

Iz Velike Britanije je na bojišča v Sirijo in Irak odpotovalo približno 760 džihadistov. Ocene pravijo, da se jih je nazaj vrnila že približno polovica, več kot 50 pa jih je v bojih umrlo (Kirk 2016). Številni posamezniki se odpravijo v Sirijo in Irak tudi zato, da se bodo borili na strani kurdov in PKK (*Partiya Karkerên Kurdistanê*) proti ISIS-u in ostalim radikalnim skupinam (Spencer 2016).

Dokler so borci v tujini, lahko pomagajo terorističnim skupinam pri pridobivanju kontaktov ekstremističnih skupin v Veliki Britaniji, prav tako lahko pomagajo tudi pri propagandi in uporabijo druga znanja v korist terorističnih skupin. Ko se vrnejo, lahko zaradi svojih znanj in izkušenj predstavljajo grožnjo, četudi nimajo namena izvesti napada. Izkušnje iz bojevanja s terorističnimi skupinami lahko tudi spodbujajo radikalizacijo (Security Service MI5 2016).

4.2 Protiradikalizacijski ukrepi v Veliki Britaniji

Vlada Velike Britanije je uporabljala številne strategije za zmanjšanje občutka odtujenosti med muslimani in drugimi migrantskimi in manjšinskimi skupnostmi. Nekatere pobude za spodbujanje večje integracije britanskih muslimanov in za preprečevanje radikalizacije so prisotne že več let. Nekatere iniciative pa so novejše in poskušajo podati odgovore na pomisleke, ki so se pojavili po bombnih napadih v Londonu julija 2005 (Gallis in drugi 2005, 13).

V strategiji CONTEST je posebno poglavje namenjeno preprečevanju. Enega izmed najpomembnejših členov strategije za boj proti terorizmu CONTEST predstavlja tudi strategija za preprečevanje vključevanja v teroristične in islamistične skupine – strategija *Prevent*. Ta strategija naslavlja radikalizacijo v vseh oblikah terorizma (Home Office 2011, 59). *Prevent* skozi svoje tri ključne cilje (naslavljanje ideološkega izziva, zaščito ranljivih skupin in podpora ključnih skupin) deluje kot smiselna celota, ki ljudem preprečuje radikalizacijo in vključevanje v ekstremistične skupine.

V okviru preprečevanja se bo Velika Britanija trudila vzpostaviti uspešno integracijsko strategijo, ki bi vzpostavila močnejši občutek skupnosti in skupne vrednote, kar bi omogočilo sodelovanje vseh skupnosti. Država se bo odzvala tudi na ideološke izzive terorizma, preprečevala ljudem vključitev v terorizem in delovala na številnih področjih, kjer obstaja možnost za radikalizacijo (Home Office 2011, 59–60). Sama Strategija za preprečevanje⁷ ima tri cilje:

- Ideološki izziv: Vse teroristične skupine imajo ideologijo. Promoviranje te ideologije spodbuja radikalizacijo in rekrutacijo. Izpodbijanje ideologije in oviranje promocije teroristov je en izmed najpomembnejših delov preprečevanja terorizma (Vlada Velike Britanije 2015, 7).
- Podpora ranljivim ljudem: Radikalizacija je proces in ne enkratni dogodek. Tekom tega procesa je možno ukrepati in ranljivim osebam preprečiti vstop v aktivnosti povezane s terorizmom. Posebni programi bodo namenjeni vsem oblikam morebitne radikalizacije in terorizma (Vlada Velike Britanije 2015, 8).

⁷ Strategija za preprečevanje –*Prevent Strategy*, objavljena leta 2011 s strani vlade VB.

- Sodelovanje s ključnimi sektorji: Širok spekter sektorjev v Veliki Britaniji pomaga pri preprečevanju vključevanja v terorizem oz. podpiranja le tega. Najpomembnejša področja vključujejo izobraževanje, religijo, kazenski pregon in dobrodelne organizacije. Področja, na katerih bi radikalizem lahko vzcvetel, se ne smejo pojavljati (Vlada Velike Britanije 2015, 8–9).

Leta 2015 je parlament Velike Britanije sprejel zakon o varnosti in boju proti terorizmu,⁸ ki natančno opredeljuje protiteroristične ukrepe. Zakon pravi, da lahko osebi prepovejo potovanje izven države, če obstaja sum, da se bo oseba vključila v aktivnosti povezane s terorizmom. Iz enakega suma lahko osebi začasno prepovejo tudi vstop. Definiran je tudi natančen postopek, po katerem lahko posameznik ponovno zaprosi za dovoljenje za vstop v državo (Parlament Velike Britanije 2015).

4.2.1 Izpodbijanje ideologije

Vse teroristične skupine imajo ideologijo. Širjenje te ideologije, pogosto tudi s pomočjo interneta, spodbuja radikalizacijo in novačenje. Za osebe, ki so sprejele ideologijo in jih ta tudi motivira, je bolj verjetno, da se bodo vključile v dejavnosti povezane s terorizmom. Osebe, ki verjamejo v te ideologije, so ne le pripravljene ubijati, ampak tudi žrtvovati lastno življenje. Izpodbijanje teh ideologij je bistveni sestavni del preprečevanja terorističnih dejanj (Vlada Velike Britanije 2011, 44). Z namenom koordinacije vladne komunikacije in odgovora na izziv terorističnih skupin je leta 2007 bil ustanovljen *The Research, Information and Communications Unit* (RICU) (Vlada Velike Britanije 2011, 47).

Boj proti ideologiji zajema številna področja. Nekaj dela je opravila vlada, nekaj pa posamezniki in organizacije v skupnostih, po potrebi s podporo vlade. Delo na tej tematiki se sooča tudi s številnimi problemi (Vlada Velike Britanije 2011, 50):

- Koncept ideologije ni dovolj razčlenjen, ni dovolj razloženo, kaj vsebuje, kaj mora biti v zvezi z njim storjeno in kdo mora to storiti. Bolj jasna razlaga bi zmanjšala napačno razumevanje.
- Veliko dela je bilo narejenega brez, da bi se vedelo na koga je naslovljeno.

⁸ Zakon o varnosti in boju proti terorizmu – *Counter-Terrorism and Security Act 2015*, stopil v veljavo julija 2015.

- Še vedno ni jasno, če je delo na tem področju imelo vpliv na majhen odstotek ljudi v državi, ki bi jih teroristične skupine lahko rekrutirale (prav tam).

4.2.2 Podpora ranljivim ljudem

To področje strategije *Prevent* temelji na predpostavki, da se ljudi, ki se radikalizirajo lahko identificira in se jim lahko pomaga. S pomočjo se te ljudi odvrča od vključevanja in podpiranja terorističnih dejavnosti. Ta podpora se včasih označuje s pojmom deradikalizacija. Posebna pozornost pa je namenjena osebam, ki trdijo, da so vključene v radikalne organizacije ali trdijo, da se uri in tistim, ki trdijo, da so vključeni v boj ali nasilna dejanja (Vlada Velike Britanije 2011, 56). Osebe, ki intervenirajo v proces radikalizacije, imajo veliko moč nad ranljivimi osebami. Zato morajo biti kredibilne in sposobne doseči in se tudi povezati z ljudmi, ki so velikokrat odtujeni od večinske družbe in vlade. Zelo pomemben je način izbire ljudi, ki bodo intervenirali, potrebno je poznati njihov način dela, njihove vrednote in zmožnosti (Vlada Velike Britanije 2011, 61).

4.2.3 Podpora občutljivim sektorjem in institucijam

V Veliki Britaniji se radikalizacija pojavlja na področjih, na katerih se terorističnih ideologij in ljudi, ki jih širijo, ne izpodbija in kjer te ideologije niso izpostavljene svobodni, odprti in uravnoteženi debati. Za nekatera izmed teh področij odgovarja vlada, nekatera imajo precejšnjo avtonomijo, a jih financira vlada, spet druga so zasebna (Vlada Velike Britanije 2011, 63). Velika Britanija v okviru strategije *Prevent* podpira številne sektorje:

- **Izobraževanje:** Najmlajša oseba, obsojena zaradi kaznivih dejanj povezanih s terorizmom, je bila stara 16 let. Ko se je pridružila teroristični skupini je bila stara 15 let. Leta 2008 so v Veliki Britaniji objavili nabor ukrepov z namenom ozaveščanja o nevarnostih nasilnega ekstremizma in zagotavljanja smernic za razvoj pozitivne in vključujoče etike s poudarkom na demokratičnih vrednotah in človekovih pravicah (Vlada Velike Britanije 2011, 68).
- **Internet:** Internet je dal več možnosti, s katerimi lahko teroristične organizacije in njihovi simpatizerji radikalizirajo ljudi. Pristop, ki ga je uporabila Velika Britanija za boj proti terorizmu, na internetu zajema vse državne oddelke. Sodeluje pa tudi gospodarstvo, saj ponudniki internetnih storitev takoj umaknejo sporne vsebine, ko so na njih opozorjeni (Vlada Velike Britanije 2011, 77–78).
- **Verske institucije in organizacije:** Verske institucije in organizacije lahko igrajo zelo pomembno vlogo v preventivni dejavnosti. Verske institucije lahko oporekajo ideologiji, ki hoče z vero opravičiti razloge za terorizem. Te institucije imajo velikokrat večjo kredibilnost in avtoriteto kot vlada. Ogroženim osebam lahko zagotovijo specifično in neposredno podporo (Vlada Velike Britanije 2011, 80).
- **Zdravje:** Zdravstveni delavci lahko srečajo in zdravijo ljudi, ki so dovzetni za radikalizacijo. Ljudje z zdravstvenimi in učnimi težavami so lahko bolj dovzetni za radikalizacijo. Ključni izziv tega sektorja je zagotovitev primerne interpretacije znakov in usmerjanje potencialnih radikalnih oseb na prave osebe za nadaljnjo podporo in pomoč (Vlada Velike Britanije 2011, 83).
- **Kazensko pravosodje:** Osebe, ki so bile obsojene in zaprte zaradi terorističnih dejanj, so poskušale radikalizirati druge zapornike. Osebe v zaporih je bilo podvrženo usposabljanjem, da bi se lahko primerno odzvalo na izzive, ki jih predstavljajo zaporniki teroristi. Število muslimanskih kaplanov se je v zaporih povečalo z

namenom, da bi zagotovili pastoralno podporo in preprečili radikalizacijo v zaporih (Vlada Velike Britanije 2011, 87–88).

- Dobrodelni sektor: Dobrodelne organizacije so lahko ustanovljene s prikritim namenom financiranja terorizma. Zbrana sredstva se lahko uporabijo tudi širše za namene radikalizacije in novačenja. Seveda pa imajo dobrodelne organizacije tudi pozitivni učinek, saj lahko zagotavljajo učenje angleščine, kar poveča zaposlitvene možnosti. Zagotavljajo pa tudi platformo za izmenjavo mnenj in s tem ovirajo propagando ekstremistov (Vlada Velike Britanije 2011, 93).

4.3 Boj proti terorizmu v Veliki Britaniji

Velika Britanija je leta 2015 zasedala 28. mesto na globalnem indeksu terorizma GTI (*Global Terrorism Index*)⁹ z rezultatom 5.613.¹⁰ Ta rezultat uvršča državo med tiste države, v katerih ima terorizem močan učinek (Institute for Economics and Peace 2015, 10).

Nacionalna varnostna strategija (*The National Security Strategy*)¹¹ Velike Britanije iz leta 2010 omenja terorizem kot eno izmed večjih varnostnih tveganj, saj pravi, da nacionalni interes Velike Britanije lahko ogrožajo naravne nesreče in nesreče, ki jih povzroči človek. Prav tako nacionalni interes Velike Britanije ogrožajo tudi zlonamerni napadi s strani držav in tudi s strani nedejavnih akterjev, kot so teroristi in organizirani kriminal. Ta tveganja imajo lahko različne posledice, če se pojavijo. Nekatera izmed teh tveganj so bolj verjetna kot druga, da se zgodijo (Nacionalna varnostna strategija Velika Britanija 2010, 25). V

⁹ Indeks globalnega terorizma je obsežna študija, ki obravnava posredne in neposredne učinke terorizma v 162 državah. Indeks zajema vpliv terorizma na izgubljena življenja, poškodbe, materialno škodo in psihološke učinke terorizma. Študija zajema 99,6 % svetovnega prebivalstva (Institute for Economics and Peace 2015, 6).

¹⁰GTI razvršča 162 držav in upošteva rezultate petih let. Rezultat indeksa GTI za neko državo za posamezno leto temelji na posebnem sistemu točkovanja, ki upošteva relativni učinek incidentov v letu. Štirje dejavniki, ki se upoštevajo za posamezno leto so (Institute for Economics and Peace 2015, 95):

- Celotno število terorističnih napadov v določenem letu.
- Celotno število smrtnih žrtev, ki jih je povzročil terorizem v določenem letu.
- Celotno število poškodb, ki so jih povzročili teroristi v določenem letu.
- Merilo celotne škode na premoženju, ki so jo povzročili teroristi v določenem letu.

¹¹ Nacionalna varnostna strategija Velike Britanije –*A Strong Britain in an Age of Uncertainty: The National Security Strategy*, objavljena leta 2010 s strani vlade Velike Britanije.

dokumentu Pregled nacionalne varnostne strategije in strateške obrambe ter obrambe za leto 2015¹² je poleg sledenja, preprečevanja, zaščite in priprave poudarjeno tudi sodelovanje z mednarodnimi partnerji. Pregled (Vlada Velike Britanije 2015, 39) pravi, da bo Velika Britanija še naprej sodelovala z zavezniki in partnerji vključno z EU in zvezo NATO (*North Atlantic Treaty Organisation*) ter s pomembnimi partnerji, kot je Saudska Arabija na Bližnjem vzhodu. Sodelovala bo z državami, v katerih je identificirala visoko grožnjo in visoko tveganje za interese Velike Britanije. Povečali bodo tudi omrežje ekspertov s področja boja proti terorizmu in ekstremizmu na Bližnjem vzhodu ter v Severni, Južni Afriki in Podsaharski Afriki.

Velika Britanija povečuje sredstva namenjena boju proti terorizmu. Več sredstev bo namenjenih policiji ter varnostnim in obveščevalnim agencijam. Poskrbela bo tudi za investicije v obveščevalne, spremljevalne in izvidniške dejavnosti posebnih enot (Nacionalna varnostna strategija Velike Britanije 2010, 38–39).

Z namenom boja proti terorizmu so v Veliki Britaniji leta 2003 sprejeli strategijo za boj proti terorizmu CONTEST (*counter-terrorism strategy*). Strategija je bila dodatno dodelana v letih 2006, 2009 in 2011. Strategija iz leta 2011 vsebuje dva ključna dela s podrobno opredeljenimi podpoglavji (Home Office 2011):

Strateški kontekst:

- Globalni terorizem od leta 2009 naprej.
- Teroristična grožnja Veliki Britaniji.
- Strateški dejavniki.

Odziv:

- Pregon (*pursue*): preiskava in prekinitev terorističnih napadov.
- Preprečevanje (*prevent*): preprečiti ljudem postati teroristi oz. podporniki terorizma in ekstremizma.
- Zaščita (*protect*): izboljšanje zaščite za preprečitev terorističnih napadov.
- Priprava (*prepare*): zmanjšanje vpliva napada in okrevanje od napada kolikor hitro je možno.

¹² Pregled nacionalne varnostne strategije in strateške obrambe ter obrambe za leto 2015 –*National Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015*, objavljen leta 2015 s strani vlade Velike Britanije.

Strategija iz leta 2011 poroča, da je bila teroristična grožnja v Veliki Britaniji med letoma 2009 in 2011 močna. Največjo teroristično grožnjo za državo predstavljajo teroristi, ki delujejo in se urijo v Pakistanu, večja pa se tudi interes teroristov iz Somalije in Jemna. Med januarjem 2009 in decembrom 2010 so v Veliki Britaniji opravili 650¹³ aretacij na podlagi suma terorizma (Home Office 2011, 26).

4.3.1 Pregon (*Pursue*)

Namen Pregona je zaustavitev terorističnih napadov v državi in zaustavitev napadov na interese Velike Britanije v tujini. Namen tega dela strategije je odkrivanje in preiskovanje groženj v čim zgodnejši fazi. Prav tako je namenjen prekinitvi terorističnih akcij, preden bi te lahko ogrozile javnost (Home Office 2011, 45). Že strategija CONTEST iz leta 2009 je vsebovala šest ključnih področij za delovanje na področju pregona (Secretary of State for the Home Department 2010, 9):

- Povečanje zmogljivosti na področju tajnega preiskovanja in odkrivanja.
- Izboljšanje učinkovitosti postopka pregona v Veliki Britaniji.
- Razvoj bolj učinkovitih ukrepov, ki niso povezani s pregonom.
- Izboljšanje zmožnosti, ki prekinjajo teroristične aktivnosti v tujini.
- Krepitev usklajenosti med delom na področju boja proti terorizmu in zmogljivosti v tujini.
- Krepitev sodelovanja med agencijami, ki se ukvarjajo s to tematiko.

Strategija CONTEST iz leta 2011 pa je že natančno definirala, kateri so pokazatelji uspešnosti strategije (Home Office 2011, 46):

- Velika Britanija je sposobna prekiniti dejavnosti povezane s terorizmom in kazensko preganjati ali izgnati več odgovornih za teroristična dejanja.
- V tujini je Velika Britanija sposobna zmanjšati grožnjo, ki jo predstavljajo Al Kaida, njene podružnice ter druge teroristične organizacije.
- Delovanje Velike Britanije na področju boja proti terorizmu je učinkovito in v skladu z zavzemanjem države na področju človekovih pravic.

¹³ V podatke so vključene tudi aretacije na podlagi suma terorizma povezanega s Severno Irsko.

4.3.2. Zaščita (*Protect*)

Namen Zaščite (*Protect*) je krepitev zaščite in zmanjšanje ranljivosti proti terorističnim napadom v Veliki Britaniji ali v interesnih področjih v tujini (Home Office 2011, 79). Cilji strategije so bili zastavljeni že leta 2009 (Secretary of State for the Home Department 2010, 16):

- zmanjšanje ranljivosti ključne državne infrastrukture;
- zmanjšanje ranljivosti krajev, na katerih se nabira gneča;
- zmanjšanje ranljivosti transportnega sistema;
- zmanjšanje ranljivosti državnih meja.

Zaščita bo uspešna, če bodo izpolnjeni naslednji kriteriji (Home Office 2011, 81):

- Velika Britanija ve, kje in kako je ranljiva za teroristične napade in je zmanjšala to ranljivost na sorazmeren in sprejemljiv nivo.
- Velika Britanija deli svoje prioritete z zasebnim sektorjem in mednarodno skupnostjo in če je le možno sodeluje z njimi pri naslavljanju teh prioritet.
- Učinki motenja in stroški naše zaščite so sorazmerni s tveganji, s katerimi se Velika Britanija sooča.

4.3.3 Priprava (*Prepare*)

Namen tega dela strategije CONTEST je ublažitev posledic terorističnega napada, če napada ni bilo mogoče ustaviti. To vključuje prizadevanja za končanje terorističnega napada in povečanje odpornosti, s čimer si bo Velika Britanija lažje opomogla od posledic napada. Uspešen in učinkovit odziv bo rešil življenja, zmanjšal škodo in pomagal pri okrevanju (Home Office 2011, 93). Priprava sloni na učinkoviti interoperabilnosti, komunikaciji in izmenjavi informacij med tistimi, ki se morajo odzvati v nujnih primerih (Secretary of State for the Home Department 2010, 19).

Strategija CONTEST iz leta 2009 se osredotoča na štiri cilje pri delovanju na področju priprave (Secretary of State for the Home Department 2010, 19):

- Obstajati morajo zmogljivosti, ki omogočijo odziv na večino vrst terorističnih napadov, tako med, kot po napadih.
- Ključna državna infrastruktura mora tudi po terorističnem napadu zagotavljati bistvene storitve, če pa so prekinjene, jih je treba takoj ponovno vzpostaviti.
- Potrebno je razviti načrte in vpeljati zmogljivosti, ki bi se bile sposobne odzvati na posledice najtežjih terorističnih napadov.
- Regionalni in lokalni centri kriznega upravljanja morajo biti ustrezno usposobljeni.

Strategija Priprava bo uspešna, če bodo doseženi naslednji cilji (Home Office 2011, 94):

- Načrtovanje posledic civilnih nesreč bo zagotavljalo zmogljivosti za odziv in okrevanje od najbolj verjetnih vrst terorističnih napadov v Veliki Britaniji.
- Velika Britanija bo imela na voljo dodatne zmogljivosti za upravljanje v primeru terorističnih napadov kadarkoli bo potrebno.
- Velika Britanija bo imela na voljo dodatne zmogljivosti za odziv v primeru nevarnosti največjega učinka.

4.4 Integracija muslimanov v Veliki Britaniji

Velika Britanija ni razvila v celoti usklajenega programa za integracijo imigrantov, čeprav že pol stoletja doživlja obsežne imigrantske tokove. Politične debate o integraciji imigrantov so bile pogosto ostre in destabilizirajoče. To pa kaže na velika nesoglasja o imigracijah in imigrantih znotraj družbe v Veliki Britaniji (Saggar in Somerville 2012, 3). Uradniki menijo, da je izboljšanje dialoga z muslimani bistveno za boljšo integracijo in da imajo muslimanske skupnosti glavno vlogo pri omejevanju islamskega ekstremizma. Že pred napadi leta 2005 je vlada spodbujala razvoj zmernih muslimanskih političnih akterjev in jim dala večjo vlogo (Gallis in drugi 2005, 14–15).

Muslimani v Veliki Britaniji se ves čas soočajo z izzivom dokazovanja pripadnosti britanski družbi. Po 11. septembru 2001 se je na muslimane pritiskalo močnejše kot na druge državljane. Vse drugo kot glasno obsojanje napadov je bilo namreč razumljeno kot skrita podpora ubijanju nedolžnih civilistov (Ansari 2002, 12). Pristop države k integraciji je dolgo časa zagovarjal multikulturalizem namesto asimilacije. Ta pristop si prizadeva za spodbujanje strpnosti in enakosti, hkrati pa imigrantom in etničnim skupinam omogoča, da ohranijo lastne kulturne identitete in običaje. Od leta 2005 naprej poteka razprava o tem, ali je pristop, ki

zagovarja multikulturalizem, premalo poudaril izgradnjo skupne britanske identitete in skupnih vrednot (Archick in drugi 2011, 33).

Integracija v Veliki Britaniji je odvisna od oblikovanja in izvajanja obširnih socialnih politik, ki vplivajo na izobraževanje, soseske, zaposlovanje, zdravstveno varstvo in tako naprej. Država se zanaša na prilagajanje splošnih politik, s čimer si želi doseči potrebe imigrantov in manjšin. Čeprav ni bilo storjeno nič narobe, se ti ukrepi niso izvajali sistematično in tudi ni bilo veliko usklajevanja med različnimi programi (Saggar in Somerville 2012, 2). Nekaj čez polovico javnosti v Veliki Britaniji meni, da je integracija imigrantov slaba. Ravno nasprotno pa skoraj dve tretjini pravi, da so otroci imigrantov dobro integrirani, kar se nanaša tudi na muslimane druge generacije, kjer se rezultati raziskav razlikujejo le malenkostno (Saggar in Somerville 2012, 5).

5 Boj proti islamistični radikalizaciji v Zvezni republiki Nemčiji

Nemčija je imela stik z islamom že pred 12. stoletji. Leta 777 pa so v Paderbornu podpisali tudi sporazum o ekonomskem sodelovanju med Karlom Velikim in muslimanskim vladarjem Zaragoze v Španiji. Po drugi svetovni vojni je Nemčija rabila delovno silo in začela sklepati sporazume z muslimanskimi državami, ki so prebivalcem teh držav omogočili najprej le začasno delo, kasneje pa tudi preselitev v Nemčijo (Pašić 2006, 58–59).

5.1 Muslimanska populacija v Nemčiji

Študija nemškega zveznega urada za migracije in begunce je pokazala, da v Nemčiji živi med 3,8 milijona in 4,3 milijona muslimanov, kar predstavlja med 4,6 % oz. 5,2 % prebivalstva Nemčije (Haug in drugi 2009).

Tabela 5.1: Pripadnost religijam po cenzusu iz leta 2010 v Nemčiji v %

Religija	%
Rimsko-katoliška	30,15
Evangelikičani	29,23
Muslimani	4,89
Pravoslavni	1,55
Pripadniki svobodnih cerkva	0,40
Budisti	0,30
Židi	0,24
Hinduisti	0,12
Druge krščanske cerkve	0,04
Brez religije	33,06
Skupaj	100

Vir: Bundeszentrale für politische Bildung (2012).

Nemški muslimani so zelo raznolika skupnost. Največ in sicer 63,2 % nemških muslimanov ima turške korenine, 13,6 % jih prihaja iz jugovzhoda Evrope (Bosna in Hercegovina, Bolgarija in Albanija), 8,1 % pa jih je prišlo iz Bližnjega vzhoda. Manjše deleže predstavljajo še muslimani iz Severne Afrike, Južne in Jugovzhodne Azije, Irana, ostalih delov Afrike in Centralne Azije (Haug in drugi 2009, 96). Večina nemških muslimanov je sunitov, kar 74,1 %. Pogosti so tudi aleviti¹⁴ 12,7 % in šiiti 7,1 %. Preostali del pa predstavljajo manjše skupine kot so sufiji¹⁵, muslimani ahmadija¹⁶ in ibaditi¹⁷ (Haug in drugi 2009, 97).

¹⁴ Za alevite igra pomembno vlogo imam Ali – mohamedov nečak in zet ter 12 imamom. Iz perspektive verske zgodovine bi alevite torej lahko prištevali med šiite. Toda v svojih prepričanjih, še posebej pa v obredih, se aleviti bistveno razlikujejo od šiitov in sunitov. Aleviti se v času ramadana ne postijo, ne romajo v Meko in ne molijo petkrat na dan, zavračajo pa tudi šeriatsko pravo. Poseben alevitski obred se imenuje *cem*, to je družabni

Vedno bolj številčni in pomembni postajajo tudi etnični Nemci, ki so prestopili v islam. Ocenjujejo, da je v islam do sedaj prestopilo 150.000 etničnih Nemcev. Od leta 1952 delujejo v okviru organizacije Nemška muslimanska liga (Pašić 2006, 60).

5.1.1 Radikalne skupine in gibanja v Nemčiji

Po napadih 11. septembra se je pozornost javnosti v Nemčiji osredotočila na delovanje islamistov v lastni državi. V Nemčiji deluje 29 islamističnih skupin. Nekatere izmed teh skupin so pripravljene uporabiti nasilje za doseganje svojih ciljev, večina pa jih poskuša pridobiti vpliv skozi politiko in družbeno delo (Pfahl-Traughber 2011, 119). Niso vse islamistične skupine, ki zagovarjajo uporabo nasilja, tudi teroristične. S svojo agresivno retoriko pa zagotovo prispevajo k spodbujanju drugih za takšna dejanja (Notranje ministrstvo dežele Nordrhein-Westfalen 2016, 21).

- **ISIS:** Nemške oblasti so januarja 2015 izvedle racije po celotni državi z namenom uničenja celice ISIS, ki je skrbela za novačenje ljudi in za pridobivanje financ. Racije so bile vrhunec dolgotrajne preiskave. Istočasno so bili aretirani tudi številni nemški državljani, ki so se vrnil iz Sirije, kjer so se borili na strani ISIS-a. Noben izmed prijetih naj ne bi načrtoval napada v Evropi, je pa nemška policija priznala, da je bilo 350 oseb pod nadzorom zaradi povezav s terorističnimi skupinami (Gambhir 2015, 5).
- **Milli Görüş:** Islamska skupnost *Milli Görüş* je danes najvplivnejša islamistična organizacija v Nemčiji in eno izmed najvplivnejših islamističnih gibanj, ki delujejo, znotraj turške diaspore v Evropi. Gibanje trdi, da ima 514 mošej in kulturnih centrov v

obred, ki se ga moški in ženske udeležujejo skupaj, udeleženci sedijo v krogu in se gledajo v obraz in torej niso obrnjeni proti Meki (Sökefeld 2005, 129).

¹⁵ Pojem sufizem označuje filozofijo in obrede, katerih cilj je neposredna povezava med bogom in človekom (Khanam 2009, 8).

¹⁶ Muslimani ahmadija so muslimanska sekta iz severne Indije. Leta 1889 jo je ustanovil Mirza Ghulam Ahlan, ki je trdil, da so v njem združeni vsi napovedani odrešeniki iz religij (krščanski, hinduistični, zoroastrski in muslimanski). Muslimani ahmadija verjamejo, da je Alah prav njim podelil Kalifat, ki bo trajal do konca časa. Suniti in šiiti so to ločino označili za heretike in se začeli proti njim boriti (Kandel 2006, 1).

¹⁷ Ibaditi so muslimanska sekta, ki ne pripada sunitom ali šiitom. Ta sekta je najbolj pogosta v Omanu, vzhodni Afriki in predelih Alžirije, Libije in Tunizije. Cilj ibaditov je pravična muslimanska družba. Ibaditi verjamejo, da so pravi muslimani le znotraj njihove sekte (Hoffman 2001).

enajstih evropskih državah. 323 od teh institucij se nahaja v Nemčiji (Vielhaber 2012, 47). Dejavnosti te skupine so zbudile pozornost Zveznega urada za zaščito ustave zaradi poskusov izolacije muslimanske skupnosti tako kulturno kot jezikovno. Kritiki organizacije menijo, da mladim udeležencem svojih dogodkov vceplja islamistično proti-zahodno miselnost (International Crisis Group 2007, 11).

- **Hamis in Hizb Allah v Nemčiji:** Za svoj boj proti Izraelu obe organizaciji ne zagovarjata samo nasilja, ampak tudi samomorilske bombne napade. Pripadniki teh skupin sicer napadov Nemčiji ne izvajajo, ampak bolj finančno in s propagando pomagajo materinskim organizacijam v Palestini in Libanonu. Dejavnosti, ki jih izvajata ti skupini v Nemčiji, so med drugimi pridobivanje podpornikov, zbiranje donacij in udeležba na demonstracijah (Pfahl-Traughber 2011a, 122).
- **Različne salafistične skupine:** Salafisti v Nemčiji niso organizacijsko homogen fenomen. Velika večina jih zagovarja uvedbo islamske države. Za širjenje svojega prepričanja uporabljajo informativne stojnice, internetne strani, shode in seminarje. Uradno se sicer distancirajo od uporabe nasilje, toda s svojo ideologijo zagotavljajo številnim džihadistom politično in versko legitimnost (Pfahl-Traughber 2011a, 122).
- **Hizb ut-Tahrir:** Skupina je bila ustanovljena v Jeruzalemu leta 1953, njej cilj je združitev islamskega sveta v enoten Kalifat (Zvezni urad za zaščito ustave in odnose z javnostjo 2013, 21). Leta 2003 je bila organizacija prepovedana, ker je zagovarjala uporabo nasilja za doseg svojih ciljev. Člani te organizacije pa kljub njeni prepovedi še naprej izvajajo propagandne aktivnosti (Pfahl-Traughber 2011a, 122).
- **Pripadniki Al Kaide v Nemčiji:** Al Kaida v Nemčiji običajno deluje preko celic ali posameznikov. Njihove dejavnosti obsegajo večinoma pridobivanje novih članov in podporo v logističnem in finančnem smislu. Osebe, ki jih Al Kaida pridobi, se potem vojaško in ideološko izurijo za izvajanje različnih nasilnih dejanj (Pfahl-Traughber 2011a, 123).

5.1.2 Nemški borci na bojiščih v Siriji

Število Nemcev, ki so se borili v Siriji, se je leta 2015 gibalo okoli 650. Približno 200 se jih je že vrnilo v Nemčijo. Večina izmed povratnikov je travmatiziranih, nekaj pa jih je nevarnih. V Iraku in Siriji je umrlo 75 nemških džihadistov (Zeit Online, 2015). Številni državljani Nemčije se v Sirijo odpravljajo tudi z namenom boja na strani kurdske stranke PKK. Leta

2014 je v Sirijo in Irak iz Nemčije odpotovalo okoli 50 prostovoljcev. Posebej izšolani rekruterji kontaktirajo morebitne aktiviste. Po ideološkem šolanju na Nizozemskem ali v Belgiji se prostovoljce pretihotapi v obmejno območje s Turčijo, tam pa se prične vojaško šolanje. Povratniki, ki so se borili na strani PKK v Nemčiji, še dodatno zastrujejo razmere s salafistično sceno (Frankfurter Allgemeine 2014).

5.2 Protiradikalizacijski ukrepi v Nemčiji

Preprečevanje v radikalizacije v Nemčiji je sestavljeno iz več poglavij in sicer: represija, preprečevanje in intervencija. Strokovnjaki pa dodajajo še številna dodatna priporočila (Körting in drugi 2015, 46–59). Noben od radikaliziranih mladih, ki so odpotovali v Sirijo in se priključili terorističnim skupinam, ne izhaja iz enega izmed večjih islamskih združenj. Ekstremisti niso člani združenj in niso socializirani v skupnostih teh združenj. Ekstremisti ne iščejo dialoga, ampak se zavedno izogibajo skupnostim, da bi s tem zaščitili svojo ideologijo. Sklepamo torej lahko, da delovanje islamskih združenj preprečuje radikalizacijo (Nazirizadeh 2015, 193).

Varnostnim agencijam v Nemčiji je jasno, da so pri muslimanskih priseljencih druge in tretje generacije prisotni občutki ponižanja, poklicna in šolska razočaranja ter občutki diskriminacije. Islamistična propaganda se lahko hitro naveže na te občutke, islamistične organizacije in drugi akterji pa lahko te stvari hitro uporabijo za svoje namene (Bundesamt für Verfassungsschutz 2007, 4). Hitrost, s katero se predvsem mladi radikalizirajo, omogoča uporabo usklajenih možnosti za deradikalizacijo. Med te možnosti spadajo (Mücke 2015, 180):

- Svetovanje, podpora in posebno usposabljanje za mlade, za katere obstaja možnost radikalizacije.
- Intervencije v primerih, v katerih bi lahko prišlo do radikalizacije.
- Deradikalizacija, svetovanje in spremljanje pri prestajanju zapornih kazni.
- Spremljanje tistih, ki izstopijo iz skupin: svetovanja in dialog z radikaliziranimi, tistimi, ki želijo zapustiti državo in povratniki.
- Svetovanje za svojce, ki se soočajo z verskim ekstremizmom.

5.3 Boj proti terorizmu v Nemčiji

Nemčija je leta 2015 zasedala 53. mesto na globalnem indeksu terorizma GTI z rezultatom 3.442. Ta rezultat Nemčijo uvršča med tiste države, v katerih terorizem nima zelo močnega učinka, vseeno pa ga ne moremo kar spregledati (Institute for Economics and Peace 2015, 11).

V svojih prizadevanjih v boju proti terorizmu Nemčija poudarja konsistentnost domačih in mednarodnih dejanj z državnimi zakoni, vrednotami in zgodovinskimi lekcijami iz časa nacizma. Nemčija pripisuje velik pomen zaščiti državljskih pravic in svoboščin vseh, ki bivajo v Nemčiji, vključno s tistimi, ki niso državljani Nemčije (Froehlich in Miko 2004, 3). Država se mora soočiti s terorističnimi dejavnostmi z ustreznimi pravnimi sredstvi. Pri izbiri sredstev, ki jih bo uporabila za izpolnitev svoje dolžnosti zagotavljanja varnosti, je država omejena na ukrepe, ki so v skladu z ustavo (Miller 2010, 387). Takoj po napadih 11. septembra je takratna vlada pod vodstvom Gerharda Schröderja sprejela dva t.i. varnostna paketa (*Sicherheitspaket I und II*) s številnimi ukrepi za zaostritev protiteroristične zakonodaje. Ta dva paketa sta razširila tudi pristojnosti organom kazenskega pregona in obveščevalnim službam. Omenjeni ukrepi in ostali, ki so jim sledili, niso bili tako drakonski in represivni, kot ukrepi, ki so jih takrat sprejemale druge evropske države, so pa naslovili nekatere nemške dileme (Neumann 2009, 11). Prvi paket ukrepov je bil namenjen predvsem vzpostavitvi nadzora imigracij iz arabskih držav. Sprejeti so bili tudi ukrepi na področju politike za tujce in ustvarjanja podatkovnih baz, ki bi pomagale pri iskanju potencialnih teroristov.

Drugi paket (*Terrorismusbekämpfungsgesetz*) je namenjen predvsem boju proti mednarodnemu terorizmu in izboljšavi sodelovanja med različnimi preiskovalnimi in varnostnimi agencijami (Bogaerts in drugi 2006, 17). Drugi varnostni paket je spremenil več kot 100 zakonov in drugih predpisov. Še posebej so se spremenile pristojnosti varnostnih organov, okrepila in razširila pa se je tudi izmenjava podatkov med njimi. Spremenili so se tudi ukrepi za preprečevanje in pregon, z namenom preprečiti vstop teroristom v državo, izboljšali so se ukrepi za preverjanje identitete pri vizumskih postopkih itd. Ukrepi so povečali tudi varnost prometne infrastrukture in oskrbe z energijo (Weber 2007). Zakon namenjen boju proti terorizmu je bil spremenjen in dopolnjen v letih 2007 in 2015. Nemški organi pa imajo do leta 2021 pravico v posameznih primerih, pod določenimi pogoji od

letalskih prevoznikov, ponudnikov finančnih, poštnih in telekomunikacijskih storitev pridobiti informacije v zvezi z določenim uporabnikom. Imajo tudi pravico uporabe tehničnih sredstev za določanje lokacije aktivnega uporabnika (Deutscher Bundestag 2016, 2).

Protiteroristična politika v Nemčiji temelji na petih ciljih (Albrecht, 2006, 49–50):

- Uničevanje terorističnih struktur.
- Preprečevanje razvoja terorizma.
- Krepitev mednarodnega sodelovanja in izmenjave podatkov o sumljivih imigrantih in teroristih.
- Zaščita javnosti in najpomembnejše infrastrukture.
- Uničevanje razlogov za terorizem s sodelovanjem na misijah, ki gradijo mednarodni red in mir.

Na multilateralni ravni je bil nemški doprinos k boju proti terorizmu mišljen zelo resno. Nemčija je bila aktiven partner v vseh mednarodnih forumih in se je zavzemala za celovit in na pravni državi temelječ sistem boja proti terorizmu. Toda številne države niso pokazale interesa, da bi se proti terorizmu borile preko multilateralnih institucij (Neumann 2009, 10). Čeprav je Nemčija prispevala enote v mednarodne operacije, nemške vodje ne verjamejo, da lahko vojska služi kot primarno orodje za boj proti terorizmu. Nemčija poudarja uporabo instrumentov mehke moči, kot so npr. diplomacija, razvojna pomoč in osredotočanje na tematike, ki lahko privedejo do pojava terorizma (Froehlich in Miko 2004, 3).

5.4 Integracija muslimanov v Nemčiji

Povojne nemške vlade so bile zaradi zavedanja o nacistični preteklosti države zelo odprte za tujce, ki so v Nemčiji iskali azil ali želeli delati in prebivati v državi. Manj uspešni so bili pri integraciji ali asimilaciji tujcev, ki so se odločili trajno ostati v Nemčiji, to še posebej velja za priseljence muslimanskih korenin (Archick in drugi 2011, 16).

Kljub dejstvu, da je večina muslimanov, ki danes živijo v Nemčiji, rojenih v tej državi, so vse do leta 2000 imeli status tujca (Pašić 2006, 61). V preteklosti so državljanstvo odrekli vsem priseljencem in njihovim otrokom. Izjeme so bili samo etnični Nemci iz bivših republik Sovjetske zveze. Leta 2000 so pod pritiskom Zelenih in SPD (*Sozialdemokratische Partei*

Deutschlands) sprejeli nov zakon o državljanstvu. Priseljenci lahko po 8 letih zakonitega prebivanja v državi zaprosijo za državljanstvo (Pašič 2006, 83).

Nemški pristop k integraciji, ki traja že več desetletij, je kar uspešen. Turški migranti niso bili povezani z nobenimi omembe vrednimi nemiri ali pa terorizmom, kot je v primerih doma vzgojenih teroristov v Franciji ali Veliki Britaniji. Nemci pravijo, da je znanje jezika in državljanstvo potreben, ne pa tudi zadosten pogoj za integracijo. Zvezne dežele izvajajo strog režim naturalizacije, ki poudarja poistovetenje z Nemčijo bolj kot druge bolj objektivne dejavnike, kot sta npr. trajanje bivanja ali kraj rojstva (International Crisis Group 2007, 19). Nemška mesta so v šestdesetih, sedemdesetih in osemdesetih letih izvajale urbanistično načrtovanje, ki je preprečilo nastanek urbanih getov, kar se je izkazalo za zelo daljnovidno. Za subvencionirana stanovanja so bile vpeljane tujske kvote. V Berlinu ni nobene stanovanjske zgradbe, kjer bi živeli samo Turki. Priseljenske soseske so ponavadi v mestnih središčih in gostijo mrežo mladinskih pisarn, organizacije civilne družbe, imigrantske svete in četrtne skupnosti (prav tam).

Kljub negativnemu vzdušju, ki je nastalo po napadih septembra 2001, je v Nemčiji možno opaziti pozitivne premike. Različne institucije, med njimi tudi muslimanske organizacije, organizirajo številne konference in druge informacijske dogodke o islamu in muslimanih (Köktaş 2008, 3). Integracija muslimanov je od institucionalizacije dialoga med državo in v Nemčiji živečimi muslimani pod okriljem Nemške islamske konference (*Deutsche Islam Konferenz*) dobila močan političen pomen (Gesemann 2010, 17).

Leta 2007 so zvezna vlada, vlade 16 zveznih dežel, lokalne oblasti in številne nevladne organizacije dosegle dogovor o prvem nemškem integracijskem načrtu (*Der Nationale Integrationsplan*). Integracijski načrt in druga podobna prizadevanja so se osredotočila predvsem na promoviranje nemškega jezika, nemških vrednot povezanih z enakostjo ljudi, sodelovanja v družbi, izboljšanje izobraževanja in poklicnega usposabljanja, spodbujanje zaposlitvenih možnosti in izboljšanje življenja in položaja žensk in deklet (Archick in drugi 2011, 17). Zakon o priseljevanju (*Gesetz zur Steuerung und Begrenzung der Zuwanderung und zur Regelung des Aufenthalts und der Integration von Unionsbürgern und Ausländern*) iz leta 2005 zagotavlja sredstva za obvezne programe integracije za vse nove imigrante, ki imajo pomanjkljivo znanje nemščine. Tečajji se osredotočajo na nemški jezik, zgodovino, kulturo in vladavino prava. Socialna pomoč se tistim, ki zavrnejo udeležbo na teh tečajjih lahko odvzame (Archick in drugi 2011, 18).

6 Boj proti islamistični radikalizaciji na Nizozemskem

Zgodovinsko gledano so stiki med Nizozemsko in islamom obstajali že pred križarskimi vojnami, saj so se številni nizozemski verniki odpravljali na romanje v Jeruzalem, ki je bil takrat že muslimanski (Pijper 1957, 8). Ko je Nizozemska postala država trgovcev in kolonialna sila, so imeli številne diplomatske in trgovske stike z Otomanskim imperijem. Nizozemska je kolonizirala tudi t.i. Nizozemsko vzhodno Indijo,¹⁸ kjer se je srečala s številčnim muslimanskim prebivalstvom (Rath in drugi 2001, 27). Že pred 2. svetovno vojno je nekaj indonezijskih študentov za kratek čas prišlo v državo kolonizatorke (Meyer in drugi 1999, 74).

6.1 Muslimanska populacija na Nizozemskem

Na Nizozemskem živi skoraj milijon muslimanov, kar predstavlja 5,8 odstotka populacije. Nizozemski muslimani prihajajo predvsem iz Turčije in Maroka. Obstajajo pa tudi manjšine, ki prihajajo iz Iraka, Afganistana, Somalije in nekdanje Nizozemske kolonije Surinama. Muslimani so skoncentrirani v mestnih območjih, predvsem v štirih največjih mestih Amsterdamu, Rotterdamu, Haagu in Utrechtu (Euro-Islam 2016). Večina Turkov na Nizozemskem je sunitov, okoli 50.000 pa jih pripada alevitom. Tudi večina muslimanov maroških korenin pripada sunitom, prav tako je večina muslimanov, ki prihajajo iz drugih držav večinoma sunitov, nekaj pa jih pripada ločini alevitov (Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling 2008, 13). V 60. letih 20. stoletja so prvi turški in maroški imigranti bili samski moški, ki so se nameravali čez nekaj časa vrniti domov. Sredi 70. let so se številni izmed teh delavcev odločili, da bodo ostali in počasi so se jim pridružile še njihove družine. Prvi muslimani iz Surinama so prišli v 50. letih, njihovo število pa se je hitro povečalo v 70, ko je nizozemska vlada napovedala, da bo leta 1975 Surinam postal samostojna država (Vellenga 2008, 25).

¹⁸ Večina Nizozemske vzhodne Indije je danes neodvisna Indonezija, nekateri deli pa pripadajo Maleziji in Bruneju.

Tabela 6.1: Pripadnost religijam po cenzusu iz leta 2014 na Nizozemskem v %

Religija	%
Rimsko - Katoliška	24,4
Nizozemska reformistična	6,7
Protestantske cerkve	5,7
Muslimani	4,9
Reformirana	3,4
Hinduisti	0,6
Budisti	0,5
Judovstvo	0,1
Drugo	4,2
Brez vere	49,2
Skupaj	100

Vir: Nizozemski urad za statistiko (2014).

Od zgodnjih 90. se razvoj javne debate o migrantih na Nizozemskem lahko opiše s petimi ključnimi koncepti: kulturalizacija, islamizacija, zavrnitev islama, novi nacionalizem in asimilacija. Na eni strani se je javna debata osredotočila na kulturno dimenzijo integracije, po drugi strani pa je ta kulturna dimenzija vedno bolj definirana v okviru domnevnega konflikta med islamom in zahodno kulturo. V tej debati obstajata dva nasprotna diskurza: pro-multikulturni in pro-monokulturni (Vellenga 2008, 36).

6.1.1 Radikalne skupine in gibanja na Nizozemskem

- **ISIS:** Obveščevalna služba AIVD (*Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst*) nizozemske džihadiste deli na tri skupine. Prva skupina so tisti, ki so se borili v Siriji in so izkušeni v boju, večina pa se jih je vrnila travmatiziranih. Druga skupina so tisti, ki so se hoteli boriti v Siriji, a jim je bil preprečen odhod iz Nizozemske. Ta skupina bi zaradi svojega neuspeha lahko izvedla napade na Nizozemskem (Pieters 2016). Tretja skupina so tisti džihadisti, ki nikoli niso bili v Siriji ali v Iraku in niti nimajo namena odpotovati tja, lahko pa bi bili pripravljeni izvesti napade doma (prav tam).
- **Hofstadgroep:** To je islamistična skupina, ki jo sestavljajo večinoma mladi nizozemski muslimani maroškega porekla (Bakker in Veldhuis 2009, 14). Prva poročila o delovanju te skupine so iz leta 2002. Sirski prosilec za azil naj bi spodbujal

radikalizacijo skupine s svojimi fundamentalističnimi pridigami. Skupina je v času svojega obstoja izvedla nekaj napadov, med drugim je njen pripadnik umoril nizozemskega režiserja Thea van Gogha. Skupina je bila premagana z aretacijami oktobra 2005 (Bakker in drugi 2014).

- ***Hizb al-Tahrir***: Aktivnosti te skupine se v Evropi osredotočajo na Veliko Britanijo, na Nizozemskem pa njene aktivnosti vključujejo organizacijo (protestnih) srečanj proti napadom na Islam. Cilj skupine pa je ponovna vzpostavitev kalifata. Njihovi dogodki so se vedno odvijali brez nasilja (prav tam).
- ***İslami Büyükdoğu Akıncılar Cephesi***: Čeprav je na Nizozemskem nekaj podpore za to skupino, pa ima ta zelo omejen vpliv. Njen cilj je vzpostavitev sunitске islamistične federalne države na Bližnjem vzhodu in vzpostavitev kalifata. V Turčiji je ta skupina izvedla številne teroristične napade (Bakker in Veldhuis 2009, 15).
- ***Milli Görüs***: To je turško ortodoksno islamsko gibanje, ki ima jasne politične težnje. Na Nizozemskem ima približno 40.000 članov. Gibanje je na splošno politično-verske narave. Nizozemska veja je bolj zmerna kot sta nemška in turška (prav tam).
- ***Gibanje Teblig***: To gibanje je radikalna veja gibanja *Milli Görüs*. Cilj gibanja je ustanovitev turške islamske države, po potrebi tudi z uporabo sile. Po smrti duhovnega očeta Cemaleddina Kaplana je skupina razpadla na različne frakcije. Danes je na Nizozemskem aktivnih 200 muslimanov v dveh frakcijah (Bakker in Veldhuis 2009, 16).

6.1.2 Nizozemski borci na bojiščih v Siriji

Boji v Siriji in Iraku in potovanje džihadistov v te države predstavljajo veliko grožnjo za Nizozemsko. Vsak mesec Nizozemsko v povprečju zapusti 5 džihadistov. Do 1. oktobra 2015 jih je državo zapustilo okoli 220. Približno 40 se jih je vrnilo, 42 pa jih je najverjetneje umrlo. V konfliktnih področjih je trenutno 140 oseb (Nizozemska vlada 2016). Nizozemske oblasti so izrazile zaskrbljenost zaradi vpliva sodelovanja nizozemskih muslimanov v džihadu v Siriji na varnostno okolje na Nizozemskem. Nizozemski džihadisti, ki se borijo v Siriji, vztrajno zanikajo, da bodo po koncu vojne v Siriji nadaljevali džihad na Nizozemskem (Sandee 2013, 26).

6.2 Protiradikalizacijski ukrepi na Nizozemskem

Na Nizozemskem sta radikalizacija in polarizacija sprejeta kot širok družbeni problem, ki ga je treba preprečiti, kjerkoli je to mogoče. Radikalizacija v povezavi z globoko polarizacijo lahko ogrozi družbeno kohezijo in solidarnost med ljudmi. V ekstremnih primerih lahko radikalizacija vodi tudi v nasilje in terorizem. Ukrepi, ki obravnavajo radikalizacijo, se tesno usklajujejo z lokalnimi oblastmi (Meines 2007, 37). Leta 2005 je nizozemska obveščevalna služba AIVD polarizacijo in radikalizacijo označila za največjo grožnjo demokratični ureditvi (Nizozemsko ministrstvo za notranje zadeve 2006, 5). Nato je bil leta 2006 sprejet Akcijski načrt za obdobje 2007–2011, ki naslavlja polarizacijo in radikalizacijo. Načrt je imel sledeče cilje:

- Preprečevanje (nadaljnjih) procesov izolacije, polarizacije in radikalizacije s (ponovnim) vključevanjem oseb, ki so v nevarnosti odmikanja od nizozemske družbe in pravnega reda.
- Zgodnje zaznavanje teh procesov s strani strokovnjakov in razvoj ustreznega pristopa.
- Izključevanje oseb, ki so prestopile določene meje obnašanja in omejevanje njihovega vpliva na druge (Nizozemsko ministrstvo za notranje zadeve 2006, 7).

Nizozemska politika proti radikalizaciji vključuje ukrepe za odkrivanje radikalizacije, preprečevanje povečanja novih članov radikalnih gibanj, krepitev odpornosti proti radikalizaciji in za spopadanje z družbeno neenakostjo, katera bi lahko postala temelj za radikalizacijo. Ministrstvo za socialne zadeve in zaposlovanje je vzpostavilo ekipo, ki podpira občine, strokovnjake in skupnosti v boju proti radikalizaciji in socialnim neenakostim (European Urban Knowledge Network 2016). Muslimanska skupnost na Nizozemskem je kar dovezna za vključevanje javnih organov. Javni organi so v mošejah in islamskih centrih organizirali seminarje, na katerih so razložili, kaj radikalizacija je in zakaj je nevarna. Druga srečanja so se osredotočala na integracijo ali na učenje imamov, kako naslavljati pomembne tematike v pridigah (Brandon in Vildino 2012, 42).

Sodelovanje in podpora muslimanske skupnosti je ključnega pomena za zaustavitev radikalizacije. Strategija za boj proti terorizmu iz leta 2005 se je zato tudi osredotočila na zaustavljanje virov radikalizacije. Ti viri so lahko mošeje in islamski centri, kjer vodstvo ali verski voditelji spodbujajo radikalizacijo ali pa se ne oddaljijo dovolj od pozivov k nasilju. Te centre se je spodbudilo k distanciranju in nasprotovanju radikalizaciji (Akerboom 2011, 5).

Rezultati tega pristopa so vidni, saj se v nizozemskih mošejah več ne pojavljajo radikalizirane osebe. Imami odkrito nasprotujejo džihadu in oblasti tudi posvarijo, če domnevajo, da nekdo v njihovi okolici radikalizira. Tudi številne občine na Nizozemskem so razvile metode za prepoznavanje radikalizacije. Posamezne mlade ljudi poskušajo odmakniti od morebitne radikalizacije (prav tam).

Nizozemsko ministrstvo za pravosodje, Državni koordinator za varnost in boj proti terorizmu ter Ministrstvo za socialne zadeve in zaposlovanje so leta 2004 skupaj izdelali Akcijski program za boj proti džihadu.¹⁹ Program ima tri cilje: zaščititi demokracijo in vladavino prava, bojevanje proti in oslabitev džihadističnega gibanja na Nizozemskem ter odstranitev možnosti za širitev radikalizacije (Ministry of Security and Justice in drugi 2014, 3). Boj proti radikalizaciji se osredotoča na omejevanje in oviranje nabornikov in oseb, ki širijo džihadistično ideologijo, na dolgi rok pa je cilj zaustavitev širjenja radikalnih sporočil in miselnosti (Ministry of Security and Justice in drugi 2014, 13). Nizozemska poskuša preprečiti povečevanje članov džihadističnih skupin in spodbuja alternativna in nasprotna stališča in mišljenja. Država se tudi spopada z družbenimi napetostmi, saj te lahko ponujajo ugodne pogoje za radikalizacijo (Ministry of Security and Justice in drugi 2014, 17).

Pomemben gradnik boja proti radikalizaciji je tudi boj na spletu. Džihadistične skupine uporabljajo splet in družbena omrežja za širitev svoje ideologije. Za boj proti širjenju džihadističnih idej po spletu in družbenih omrežjih je na Nizozemskem vzpostavljena posebna policijska enota, ki vzpostavi stik s ponudniki storitev, ki jih uporabljajo ekstremisti in jih opozori, da naj neprimerno vsebino umaknejo, v nasprotnem primeru jih doletijo sankcije (Ministry of Security and Justice in drugi 2014, 23).

6.3 Boj proti terorizmu na Nizozemskem

Nizozemska je leta 2015 zasedala 105. mesto na globalnem indeksu terorizma GTI z rezultatom 0.429. Ta rezultat jo uvršča med tiste države, v katerih ima terorizem najmanjši učinek (Institute for Economics and Peace, 11).

¹⁹*The Netherlands comprehensive action programme to combat jihadism.*

Protiteroristična politika na Nizozemskem se ne osredotoča le na obravnavanje teroristov v kazenskih postopkih. Sprejeti so bili ukrepi na različnih ravneh in glede na različne vidike družbe. Po letu 2001 in napadih v New Yorku so bili sprejeti številni ukrepi in spremembe zakonodaje. 10. avgusta 2004 je stopil v veljavo Zakon o terorističnih kaznivih dejanjih.²⁰ Ta zakon je dopolnil nizozemsko kazensko pravo z določili za primer terorizma (Ouchan in Talsma 2007, 4).

Boj proti terorizmu na Nizozemskem temelji na pristopu, ki obsega številna področja. Ta pristop ne obravnava terorizma kot izoliran pojav, ampak v kombinaciji s pojavi kot sta radikalizacija in rekrutacija. Pristop vključuje številne politične, administrativne, finančne in pravne instrumente, ki se jih uporablja posamezno ali v kombinaciji (Akerboom 2003, 4). Akerboom (2003, 4–6) navaja štiri ključne strategije za boj proti terorizmu:

- Delo obveščevalnih agencij in kazensko pravo.
- Finančne preiskave.
- Zgodnje opozarjanje na državni in mednarodni ravni.
- Strateški odziv.

6.3.1 Državni koordinator za varnost in boj proti terorizmu

Državni koordinator za varnost in boj proti terorizmu varuje Nizozemsko pred grožnjami, ki bi lahko ogrozile njeno družbo. Skupaj s svojimi vladnimi partnerji, raziskovalno skupnostjo in zasebnim sektorjem zagotavlja, da je najpomembnejša infrastruktura varna (National Coordinator for Security and Counterterrorism 2016a). Glavne naloge Državnega koordinatorja za varnost in boj proti terorizmu so (National Coordinator for Security and Counterterrorism 2016b):

- Analiza in zmanjševanje odkritih groženj.
- Zagotavljanje nadzora in zaščite za osebe, lastnino, storitve, dogodke in najpomembnejše sektorje.
- Zagotavljanje kibernetne varnosti.
- Izboljšanje odpornosti posameznikov, lastnine, sektorjev in omrežij.

²⁰*Crimes of Terrorism Act*

- Zagotavljanje učinkovitega kriznega upravljanja in komuniciranja v času krize.

6.3.2 Pet stebrov strategije boja proti terorizmu na Nizozemskem

Nacionalna strategija za boj proti terorizmu na Nizozemskem je sestavljena iz petih stebrov (Akerboom 2011, 10):

- **Pridobivanje informacij (*Procure*):** Pridobivanje obveščevalnih podatkov in informacij predstavlja temelje politike boja proti terorizmu. Razpoložljivost objektivnih in zanesljivih podatkov je bistvenega pomena za učinkovit boj proti terorizmu. Pomembno je, da so vrsta, usmerjenost in resnost grožnje pravočasno ocenjeni, zato da se lahko pravočasno sprejmejo ukrepi (National Coordinator for Security and Counterterrorism 2011, 53).
- **Preprečevanje (*Prevent*):** Preventivna politika, ki jo izvaja Nizozemska, ima zaviralni učinek na domačo teroristično grožnjo. Hkrati s preventivno politiko Nizozemska vlada izvaja tudi politiko zgodnje intervencije. Ta kombinacija je povzročila upad neposredne ali posredne podpore terorizma. Povečal se je tudi odpor na propagando in napade med manjšinskimi skupinami na Nizozemskem (National Coordinator for Security and Counterterrorism 2011, 63).
- **Zaščita (*Protect*):** Nizozemska ima dva sistema, ki sta namenjena preprečevanju groženj posebnim objektom, ljudem, storitvam ali sektorjem. Sistem nadzora in zaščite (*Surveillance and Protection system - S&P*) je namenjen za ukrepe v primeru grožnje posameznikom, objektom ali storitvam. Protiteroristični sistem za opozarjanja (*Counterterrorism Alert System - CAS*) je namenjen zaščiti najpomembnejših gospodarskih sektorjev²¹ (National Coordinator for Security and Counterterrorism 2011, 85).
- **Priprava (*Prepare*):** Nizozemska mora biti pripravljena na posledice morebitnega napada. Nizozemska razlikuje med naslednjimi osrednjimi področji (National Coordinator for Security and Counterterrorism 2011, 95):

²¹ Ti sektorji so: letališča, železnice, mestni in regionalni promet, pristanišča, predori in nasipi, nafta, kemikalije, pitna voda, plin, elektrika, telekomunikacije, jedrska energija, finance, javne prireditve in hoteli (National Coordinator for Security and Counterterrorism 2011, 86).

- Krizno odločanje: V času krize običajni postopki odločanja ne zadostujejo več. V veljavo stopijo prilagojene strukture odločanja in svetovanja (National Coordinator for Security and Counterterrorism 2011, 95).

- Krepitev odpornosti: Najpomembnejša točka tega dela strategije je iskreno in celovito obveščanje javnosti. Vlada na primer obvešča prebivalstvo, kako naj ukrepa v primeru sumljivih paketov, ljudi in situacij.

- Soočanje s posledicami: Boj s posledicami teroristične krize zahteva med pravosodjem in vlado (National Coordinator for Security and Counterterrorism 2011, 96–97).

- Komuniciranje po napadu: Komunikacija je ključni instrument za normalizacijo družbe po napadu. Komunikacija omogoča posredovanje informacij, uporabna pa je tudi za ohranjanje ali (ponovno) pridobivanje zaupanja (National Coordinator for Security and Counterterrorism 2011, 98).

- Praktične priprave: Izvajanje vaj za krizno upravljanje je edini način, da se vlada ustrezno pripravi na posledice morebitnih napadov (National Coordinator for Security and Counterterrorism 2011, 99).

Za optimalno pripravljenost na posledice morebitnega napada je poudarek na medsebojnem povezovanju mednarodne, državne in lokalne ravni (National Coordinator for Security and Counterterrorism 2011, 95).

- **Pregon (*Prosecute*):** Možnost pregona med pripravljanjem terorističnih dejanj je bistveni element politike boja proti terorizmu. Zaradi tega je pomembno, da obstajajo ustrezne določbe za izmenjavo informacij med obveščevalnimi in varnostnimi službami na eni strani in policijo ter državnim tožilstvom na drugi (National Coordinator for Security and Counterterrorism 2011, 103).

6.4 Integracija muslimanov na Nizozemskem

Muslimani imajo odprte vse možnosti, ki jim jih ponuja Nizozemska ustava. Ustava na primer zagotavlja svobodo veroizpovedi in izobraževanja, omogoča pa tudi subvencioniranje šol, ki so ustanovljene na verskih in duhovnih temeljih (Shadid 1991, 357).

Integracija in etnična raznolikost sta postali pomembni za nizozemsko javnost od takrat, ko so v povojnih letih prišli prvi migranti. V zadnjih desetletjih je Nizozemska postala domovina raznolikim etničnim in verskim skupinam. Hitre demografske spremembe in njihove socio-ekonomske posledice so vplivale na razpravo o manjšinskih vprašanjih v politiki in tudi v javnosti (Veldhuis in van der Maas 2011, 30–31). Nizozemska sama sebe nikoli ni imela za državo imigracij, ključna predpostavka je bila, da se bo teh nekaj imigrantov asimiliralo ali pa bodo ostali le kratek čas, potem pa se vrnili v svoje države izvora (Veldhuis in van der Maas 2011, 32). Okoli leta 1950 so se stvari začele spreminjati. Nekdanje Nizozemske kolonije so postale samostojne in številni prebivalci iz teh držav so se preselili na Nizozemsko. Tudi gospodarska rast države je povzročila imigracije, saj so se priselili delavci iz celotne Evrope. Številni so tudi migranti, ki so na Nizozemskem zaprosili za azil, med leti 1990 in 1996 je prispelo okoli 100.000 azilantov (Veldhuis in van der Maas 2011, 33–34). Do poznih devetdesetih let je bil proces integracije priseljencev dokaj nezahteven. Od priseljencev se je predvsem pričakovalo, da izboljšajo znanje jezika in socialno-ekonomski položaj (Elfersy 2014, 176).

Nizozemska je ukrepe, ki spodbujajo družbeno integracijo, sprejela že pred napadi 11. septembra. Nizozemsko ministrstvo za notranje zadeve je že leta 1994 sprejelo politiko namenjeno integraciji. Njen cilj je bil izboljšanje družbeno-ekonomskega položaja prikrajšanih etničnih manjšin. Politika je poudarjala sodelovanje med vlado, ki bi spodbujala integracijo, in imigranti, ki bi prevzeli odgovornost za asimilacijo v nizozemsko družbo (Archick in drugi 2011, 23). Junija 2011 je minister za notranje zadeve na parlament naslovil pismo o imigracijah, ki je poudarjalo večjo pomembnost obveznosti priseljencev, da se vklopijo v nizozemsko družbo npr. z učenjem jezika in družbenih običajev. Predlagani so bili številni ukrepi med drugimi sledeči (Archick in drugi 2011, 24):

- sestaviti bolj strog zakon za integracijo;
- prekinitev financiranja za integracijo posebnih skupin;
- prepoved prisilnih porok;
- prepoved javnega nošenja burk;
- razvoj skupne agende za moderno državljanstvo.

Od leta 2000 naprej je razprava o integraciji postala vedno bolj polarizirana in politizirana. Razprava o multikulturni družbi je prvič postala politična prioriteta. V razpravo so se aktivno začeli vključevati politiki in intelektualci. Multikulturni pristop k integraciji se je začel vedno

bolj kritizirati, saj mu ni uspelo doseči integracije imigrantov (Veldhuis in van der Maas 2011, 40). Zahteve po integraciji in ponekod celo po asimilaciji so postale še glasnejše po umorih desničarskega politika Pima Fortuyna²² leta 2002 in režiserja Thea van Gogha²³ leta 2004. Ti dogodki so spremenili debato o imigracijah v debato o islamu (Veldhuis in van der Maas 2011, 54).

7 Boj proti islamistični radikalizaciji v Sloveniji

Zgodovinski razvoj islamskega učenja, prisotnosti ideje islama in muslimanov na področju Slovenije se je začel v 16. stoletju. Vpadi Osmanske vojske so pustili močne posledice v zgodovinskem spominu ljudi v Sloveniji in tudi v mnogih segmentih ljudskega delovanja: književnosti, zgodovini, umetnosti in tudi na odnosu na samo religijo islam in muslimane nasploh (Islamska skupnost v Republiki Sloveniji 2016).

7.1 Muslimanska populacija v Sloveniji

V RS je po podatkih iz popisa prebivalstva iz leta 2002 47.488 muslimanov. Njihovo število je v desetih letih od leta 1991 naraslo za skoraj 20.000. To število jih uvršča na drugo mesto takoj za katoličane (Statistični urad Republike Slovenije 2002a).

²² Pim Fortuyn je bil nizozemski desničarski politik, ki je odkrito nasprotoval islamu. Ubil ga je levičarski aktivist Volkert van der Graaf, ker je hotel zaščititi nizozemske muslimane pred preganjanjem. Ta umor je bil prvi politični atentat na Nizozemskem v 400 letih (Clements in Evans Pritchard 2003).

²³ Theo van Gogh je bil Nizozemski režiser, ki ga je leta 2004 na ulicah Amsterdama ubil Mohammed Bouyeri Nizozemec maroških korenin. Van Gogh je pred smrtjo posnel film, ki kritizira odnos islama do žensk. Bouyeri naj bi ga ubil z namenom zaščititi Alahovo ime (Donadio 2014).

Tabela 7.1: Pripadnost religijam po cenzusu iz leta 2002 v Sloveniji v %

Religija	%
Katoliška	57,8
Muslimani	2,4
Pravoslavni	2,3
Evangeličanska	0,8
Druge protestantske	0,1
Druge krščanske	0,1
Orientalne	0,1
Je vernik, vendar ne pripada nobeni veroizpovedi	3,5
Ni vernik, ateist	10,1
Ni želel odgovoriti	15,7
Neznano	7,1
Skupaj	100

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2002).

Največja skupina muslimanov po narodnosti v Sloveniji pripada Bošnjakom, ki jih je 19.923, številčne so tudi skupine Albancev – 5237 oseb, Muslimanov – 9328 oseb in Bosancev – 5724 oseb. Ostali Muslimani spadajo v pester spekter narodnosti od Slovencev, Romov, Črnogorcev, Makedoncev, Srbov do Madžarov (Statistični urad Republike Slovenije 2002b). Muslimani so v Sloveniji prisotni stalno in v večjem številu, odkar so se tu začeli naseljevati migranti iz nekdanjih jugoslovanskih republik. Zgodovina njihovega naseljevanja v RS sega v štirideseta leta dvajsetega stoletja. V Slovenijo je bil torej islam »uvožen« v času socialističnega režima (Kalčič 2007, 49). Muslimani iz bivših jugoslovanskih republik so prišli v Slovenijo predvsem zaradi ekonomskih razlogov, najbolj pogosto so se zaposlili v industriji, gostinstvu, gradbeništvu in turizmu. V državi živijo tudi muslimani iz arabskih in drugih muslimanskih držav, ki so v večini primerov prišli kot študentje v času Jugoslavije, ali pa kot iskalci političnega azila (Pašić 2006, 75). Muslimani, ki živijo v Sloveniji, so razen redkih izjem suniti. Islamska skupnost v Sloveniji kot reprezentativna organizacija muslimanov v skladu z doktrino Islamske skupnosti Bosne in Hercegovine sledi hanefitskemu mezhebu oz. islamski pravni šoli. Šiiti, kolikor jih je, pa povečini prihajajo iz Irana (Kalčič 2007, 58).

7.1.1 Radikalne skupine in gibanja v Sloveniji

V Sloveniji trenutno ni znane nobene radikalne in teroristične skupine, ki bi delovala na njenem ozemlju. Zaradi centralne lege in kratke Jadranske obale je Slovenija privlačna tranzitna država za kriminalne in teroristične organizacije, ki se ukvarjajo s trgovanjem z mamili, ljudmi in orožjem za množično uničevanje (U.S. Department of State 2016). V Sloveniji v celotni zgodovini od osamosvojitve naprej ni bilo terorističnih napadov, kar pomeni, da tudi žrtev zaradi terorizma ni bilo. Po javnih podatkih zaenkrat v Sloveniji ni družbenopolitičnih skupin, ki bi javno razglašale željo po uporabi metod in sredstev, ki jih opredeljujemo kot teroristične. Vsekakor moramo biti pozorni na procese kakršne koli politične radikalizacije v državi (Prezelj 2006, 179). V Sloveniji obstaja majhna baza za islamistični ekstremizem. K radikalizaciji so med drugim prispevali več let trajajoči spori okoli gradnje džamije in islamofobija nekaterih Slovencev. Tudi slovensko vključevanje v vojno proti terorizmu in aktivno sodelovanje v EU in zvezo NATO (*North Atlantic Treaty Organization*) sta lahko motiva za sovraštvo islamistov do Slovenije (Mareš 2011, 374).

Januarja 2016 so tuji mediji in kasneje tudi slovenski začeli poročati o domnevnem vadbišču islamistov v Dolu pri Ljubljani. Kot prvi je o tem poročal avstrijski časnik Die Presse, ki je trdil, da so se leta 2014 v gozdovih v okolici Ljubljane zbirali salafisti iz Nemčije, Luksemburga, Avstrije in Slovenije. Udeleženci srečanja naj bi tam debatirali, se radikalizirali in vadili streljanje z orožjem (Ultsch in Wetz 2016). Slovenska policija ni potrdila sumov, da so se v Dolu srečevali islamisti. Po poročanju slovenskih medijev naj bi šlo le za navadno versko srečanje (Drnovšek, 2016). Europol je v svojem poročilu o terorizmu za leto 2016 zapisal, da v Sloveniji obstaja trend spreobračanja marginaliziranih pripadnikov romske skupnosti v islam. Glavni razlog za spreobrnitev naj bi predstavljal denar, saj so posamezniki plačani za spreobrnitev in za pridružitve džihadu (Europol 2016, 28).

7.1.2 Slovenski borci na bojiščih v Siriji

Slovenski mediji poročajo, da se na bojiščih v Siriji borijo tudi Slovenci. Kot prvi naj bi leta 2014 na strani Islamske države umrl Jure Korelec (Delo 2014). Leta 2016 je na strani kurdske milice YPG (*Yekîneyên Parastina Gel*) umrl Martin Gruden. Znano je tudi, da se še nekateri Slovenci bojujejo v Siriji na strani islamskih skrajnežev. Koliko Slovencev točno se bori na

tujih bojiščih, ni znano. Slovenci naj bi se bojevali še na drugih bojiščih, v Ukrajini, Iraku in Afganistanu, za vključevanje v boje pa naj bi imeli različne motive (Milinković, 2016).

7.2 Protiradikalizacijski ukrepi v Sloveniji

RS ocenjuje, da so preprečevanje radikalizacije, nasilnega ekstremizma in novačenja teroristov eno od pomembnejših področij v okviru preventivnega boja proti terorizmu, kjer pa bi bilo potrebno upoštevati tudi regijske značilnosti in posebnosti (Ministrstvo za zunanje zadeve 2016). Slovenija se v Deklaraciji o usmeritvah za delovanje Slovenije v institucijah EU v obdobju od januarja 2016 do junija 2017 zavezuje, da bo vso pozornost namenila sprejetju kratkoročnih in dolgoročnih ukrepov za uspešno izvajanje boja proti terorizmu, radikalizmu in ekstremizmu. Slovenija še posebej izpostavlja pomembnost problematike radikalizacije mladih (Državni zbor RS 2016).

7.3 Boj proti terorizmu v Sloveniji

Slovenija je leta 2015 zasedala 124. mesto na globalnem indeksu terorizma GTI z rezultatom 0. Ta rezultat jo uvršča med tiste države, v katerih terorizem nima učinka (Institute for Economics and Peace 2015, 11).

Prezelj (2006) pravi, da je pri ocenjevanju stopnje teroristične ogroženosti Slovenije treba upoštevati terorizem v vsej njegovi celovitosti, kar v bistvu pomeni, da je treba upoštevati veliko političnih, funkcionalnih, zmogljivostnih, motivacijskih in geografskih dejavnikov in vidikov. Upoštevati je potrebno predvsem (Prezelj 2006, 178):

- neposredno vpletenost v politično-vojaške spore in krize proučevane države (na svojem ozemlju in v tujini);
- temeljne oblike terorističnega delovanja, kakor so bombni napadi, umori, atentati, ugrabitve itd. v povezavi s proučevano državo (doma in v tujini);
- posebne oblike terorističnega delovanja, kakor so denimo kiberterorizem, agroterorizem itd. (doma in v tujini);
- podporne oblike terorističnega delovanja, kakor so financiranje, rekrutiranje, usposabljanje, tihotapljenje orožja, izvidovanje itd.;
- motive terorističnih skupin ali celic za izvajanje terorističnih dejanj v zvezi s proučevano državo (doma in v tujini);

- ranljivost posameznih kritičnih objektov v proučevani državi (objekti nacionalne kritične infrastrukture) itd..

Državni načrt zaščite in reševanja ob uporabi orožij ali sredstev za množično uničevanje v teroristične namene oziroma terorističnemu napadu s klasičnimi sredstvi iz leta 2005 pravi, da Slovenija ni imuna pred pojavom terorizma na njenem ozemlju, kot tudi ne pred čezmejnimi učinki terorističnih napadov v sosednjih in drugih državah (Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje 2005). Slovenski Državni zbor je že 12. oktobra 2001 sprejel Deklaracijo o skupnem boju proti terorizmu²⁴, v kateri se pridružuje odločnosti mednarodne skupnosti v enotnem in skupnem boju proti terorizmu ter poziva na izvajanje konkretnih ukrepov v tem boju (Ministrstvo za zunanje zadeve 2016). S to deklaracijo se je Slovenija zavezala k sodelovanju v protiteroristični koaliciji in sodelovanju v mednarodnem boju proti terorizmu. Slovenija tudi v državni obrambni strategiji kot enega izmed virov ogrožanja in tveganja za nacionalno varnost Slovenije, ki zahtevajo pripravljenost in odzivanje obrambnega sistema, opredeljuje terorizem (Vlada Republike Slovenije 2012).

Leta 2010 je Slovenija sprejela resolucijo o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije,²⁵ v kateri je opredelila tveganja za nacionalno varnost, med njimi je kot globalni vir ogrožanja varnosti opredeljen tudi terorizem. V strategiji je večkrat omenjeno, da je ogroženost RS od delovanja terorističnih organizacij in skupin danes sorazmerno nizka (Državni zbor Republike Slovenije 2010). Se pa Slovenija zaveda, da bo njena nacionalna varnost v prihodnosti močno odvisna od njenega političnega, gospodarskega in varnostnega delovanja v mednarodnem okolju (Državni zbor Republike Slovenije 2010).

Temelj za boj proti terorizmu v Sloveniji predstavlja Kazenski zakonik Republike Slovenije, ki kot kaznivo dejanje opredeljuje terorizem, financiranje terorizma, ščuvanje in javno povečevanje terorističnih dejanj ter novačenje in usposabljanje za terorizem (Državni zbor Republike Slovenije 2012). Teroristi včasih preko meja prehajajo s tokovi ilegalnih imigracij ali s ponarejenimi potnimi listinami. Ilegalni prehodi meje vključujejo tudi osebe iz t. i. varnostno tveganih držav, na katere so varnostni organi še posebej pozorni (Prezelj 2006, 179).

²⁴DeSBT

²⁵ReSNV-1

7.4 Integracija muslimanov v Sloveniji

Slovenija se glede urejanja vprašanj, ki se nanašajo na sobivanje različnih etničnih skupnosti in s tem tudi različnih kultur, jezikov in veroizpovedi, v nekem pogledu razlikuje od večine drugih evropskih držav. Najbolj očitna razlika se nanaša na pravni status posameznikov pripadnikov novih manjšinskih skupnosti²⁶ v Sloveniji; velika večina teh posameznikov je namreč državljanov Slovenije (Roter 2005, 199).

Slovenija v svoji Resoluciji o imigracijski politiki Republike Slovenije (ReIPRS) pravi, da bo vodila integracijsko politiko, katere cilji so zasnovani na temeljnih načelih in vrednotah enakopravnosti, svobode in vzajemnega sodelovanja (Državni zbor Republike Slovenije 1999). Da bi omogočali čim večjo družbeno koherentnost, bo integracijska politika vsebovala določene pravne okvire in družbene ukrepe, ki bodo spodbujali integracijo priseljencev v slovensko družbo, preprečevali diskriminacijo in družbeno obrobnost in omogočali, da priseljenci izražajo in gojijo lastno kulturo in vrednote na podlagi spoštovanja osebne integritete in dostojanstva v skladu z zakoni Republike Slovenije (prav tam).

Podobno kot v večini demokratičnih družb se v Sloveniji srečujemo z izzivi integracije in identitetno osnovanimi zahtevami za diferencirane oblike državljanstva. V tem kontekstu je vprašanje političnih aktivnosti, participacije, konzultacije in predstavništva etničnih skupin/skupnosti v javnem življenju vir mnogih razprav v politiki in javnih medijih (Medved, 2005, 453). Muslimani v Sloveniji so večinoma državljanji Slovenije in so zakonsko popolnoma enakopravni ostalim prebivalcem. Pod pogoji, ki jih določa zakon, lahko muslimani zaprosijo tudi za naturalizacijo (Pašić 2006, 85).

²⁶ Med »nove« narodne skupnosti uvrščamo pripadnike narodov nekdanje skupne jugoslovanske države (Albanci, Bošnjaki/Muslimani, Črnogorci, Makedonci, Srbi), ki so se v Slovenijo priseljevali v celotnem obdobju njenega obstoja, posebej intenzivno od sredine šestdesetih let prejšnjega stoletja dalje; predvsem zaradi ekonomskih razlogov (Komac 2007, 1).

8 Primerjalna analiza boja proti islamistični radikalizaciji

8.1 Primerjalna analiza muslimanskih populacij v izbranih državah

Tabela 8.1: Primerjalna analiza muslimanskih populacij v izbranih državah

Država	Velika Britanija	Nemčija	Nizozemska	Slovenija
% muslimanske populacije	4,8	4,89	4,9	2,4
število muslimanskih prebivalcev	2,71 milijona v Angliji in Walesu, 77.000 na Škotskem in 3.800 v Severni Irski	med 3,8 milijona in 4,3 milijona	skoraj 1 milijon	47.488

Vir: prirejeno po Office for National Statistics (2012), Bundeszentrale für politische Bildung (2012), Nizozemski urad za statistiko (2014) in Statistični urad Republike Slovenije (2002).

Velika Britanija, Nemčija in Nizozemska imajo skorajda enak % prebivalcev muslimanske veroizpovedi. Slovenija pa se od ostalih držav, izbranih za analizo, razlikuje, saj ima manjši % muslimanske populacije. Tudi če pogledamo absolutno število prebivalstva, vidimo, da imata Velika Britanija in Nemčija večmilijonsko muslimansko populacijo. Tudi število nizozemskih muslimanov se počasi približuje 1 milijonu. V primerjavi s temi številkami je muslimanska populacija v Sloveniji, ki ne dosega niti 50.000 oseb, tako rekoč zanemarljiva.

Muslimani so se v Veliko Britanijo, Nemčijo in Nizozemsko večinoma priseljevali iz drugih držav, poglavitni razlogi za selitev iz matičnih držav pa so bili večinoma ekonomske narave, saj so omenjene Zahodne države po 2. svetovni vojni potrebovale številčno delovno silo. Tudi slovenski muslimani so se v državo preselili iz ekonomskih razlogov še v času Jugoslavije, večinoma pa so prišli iz delov nekdanje skupne države npr. iz Bosne in Hercegovine.

Največja muslimanska verska ločina v vseh analiziranih državah so suniti. V Sloveniji, Nemčiji in Veliki Britaniji najdemo tudi pripadnike šiitov. Na Nizozemskem in v Nemčiji pa najdemo tudi številne alevite.

Številni muslimani so se v Veliko Britanijo in na Nizozemsko priselili tudi iz nekdanjih kolonij. V Veliki Britaniji najdemo npr. veliko Indijcev in Pakistancev, na Nizozemskem pa so številčni Maročani in priseljenci iz Surinama.

8.1.1 Primerjalna analiza radikalnih skupin in gibanj v izbranih državah

Slovenija je edina izmed držav izbranih za analizo, v kateri ni zaznanega delovanja nobene radikalne skupine ali gibanja. V medijih so se sicer pojavile novice, da naj bi se tudi v Sloveniji urili islamski skrajneži, toda javni organi so zanikali, da bi se kaj takšnega v resnici dogajalo. V Nemčiji, Veliki Britaniji in na Nizozemskem delujejo številne skupine in gibanja, nekatere izmed njih odkrito zagovarjajo uporabo nasilja za doseganje svojih ciljev. Cilj večine teh skupin je vzpostavitev islamske države oz. kalifata, navadno pa zagovarjajo tudi tradicionalne razlage islama. Nekatere izmed skupin so bile zaradi izvajanja dejanj povezanih s terorizmom in radikalizacijo tudi prepovedana.

Po vzponu ISIS-a v Siriji in Iraku so se številni radikalizirani islamisti odpravili iz svojih držav v Sirijo oz. v Irak, da bi se borili na strani islamističnih skrajnežev. Na bojiščih najdemo borce, ki izvirajo iz vseh v analizo zajetih držav. Njihovo število se sicer med seboj razlikuje, toda to je zgolj odraz velikosti muslimanske populacije v posamezni državi. Največjo grožnjo naj bi predstavljali t.i. povratniki, to so osebe, ki so se vrnile iz bojišč nazaj domov. Te osebe bi zaradi svojih povezav z islamističnimi radikalnimi skupinami morebiti lahko izvedle tudi teroristične napade v svojih domovinah.

Tabela 8.2: Število islamističnih borcev v Siriji in Iraku in število padlih islamističnih borcev v analiziranih državah

Država	Velika Britanija	Nemčija	Nizozemska	Slovenija
število islamističnih borcev v Siriji in Iraku	okoli 760	okoli 650	okoli 220	neznano, so zagotovo
število padlih islamističnih borcev	približno 50	približno 75	42	1
število povratnikov	približno 380	približno 200	približno 40	neznano, so zagotovo

V tabeli 8.2 je prikazano domnevno število islamističnih borcev, ki so se na bojišča v Sirijo in Irak odpravili iz izbranih držav. Če primerjamo Nemčijo in Veliko Britanijo, vidimo, da imata podobno število borcev. Tudi Nizozemska ima v primerjavi z Veliko Britanijo in Nemčijo številne islamistične borce v Sloveniji. Slovenija v primerjavi z ostalimi državami nima zanesljivih podatkov o številu borcev, ki izhajajo iz Slovenije. Za Slovenijo je znano le, da je en njen državljan, ki se je boril na strani islamskih skrajnežev, v spopadih umrl.

Iz tabele 8.2 je razvidno tudi število povratnikov, teh je v primerjavi z ostalimi državami številčno največ v Veliki Britaniji, v Nemčijo se je vrnilo manj borcev kot v Veliko Britanijo. S povratniki pa se sooča tudi Nizozemska. Za Slovenijo v primerjavi z ostalimi državami trenutno število povratnikov ni znano.

8.2 Primerjalna analiza protiradikalizacijskih ukrepov

Tabela 8.3: Protiradikalizacijski ukrepi v analiziranih državah

Velika Britanija	Nemčija	Nizozemska	Slovenija
Znotraj strategije CONTEST za boj proti terorizmu poglavje Prevent.	Številni ukrepi za boj proti radikalizaciji, brez enovite strategije.	Znotraj strategije za boj proti terorizmu in v Akcijskem programu za boj proti džihadu.	Nima strategije, s terorizmom se sooča preko Kazenskega zakonika.

Slovenija, kot edina izmed držav, v analizi nima izdelane posebne strategije ali ukrepov, ki bi bili namenjeni boju zoper radikalizacijo. Spodaj so našeta področja, na katera se osredotočajo ukrepi proti radikalizaciji v posamezni državi, izbrani za analizo. Večinoma se države poslužujejo podobnih ukrepov, razlike najdemo le v tem, koliko pozornosti je namenjeno posameznemu področju boja proti radikalizaciji.

Področja, na katera se osredotočajo proti-radikalizacijski ukrepi v Veliki Britaniji:

- ideološki izziv,
- podpora ranljivim ljudem,
- sodelovanje s ključnimi sektorji.

Področja, na katera se osredotočajo proti-radikalizacijski ukrepi v Nemčiji:

- svetovanje, podpora in posebno usposabljanje za mlade, za katere obstaja možnost radikalizacije;
- intervencije v primerih, v katerih bi lahko prišlo do radikalizacije;
- deradikalizacija, svetovanje in spremljanje pri prestajanju zapornih kazni;
- spremljanje tistih, ki izstopijo iz skupin;
- svetovanje za svojece, ki se soočajo z verskim ekstremizmom.

Področja, na katera se osredotočajo proti-radikalizacijski ukrepi na Nizozemskem:

- omejevanje in oviranje nabornikov in oseb, ki širijo džihadistično ideologijo;
- sodelovanje in podpora muslimanske skupnosti;
- zaustavitev širjenja radikalnih sporočil in radikalne miselnosti;
- boj proti radikalizaciji na spletu;
- zaustavljanje virov radikalizacije.

Iz naštetih področij proti-radikalizacijskih ukrepov v Veliki Britaniji, Nemčiji in na Nizozemskem lahko poiščemo podobnosti med posameznimi državami. Vse države se pri svojem delovanju na področju boja proti radikalizaciji posvečajo sektorjem, ki so še posebej dovzetni. Velika Britanija pri tem sodeluje s ključnimi sektorji in zagotavlja podporo ljudem, ki so dovzetni za radikalizacijo, podobno podporo zagotavlja mladim tudi Nemčija.

Vse tri države se spopadajo tudi z ideološkim izzivom, ki ga predstavlja radikalizacija. Velika Britanija tako naslavlja ideološki izziv, Nemčija zagotavlja intervencije v primerih, v katerih bi lahko prišlo do radikalizacije, Nizozemska pa izpostavlja pomembnost zaustavitve širjenja radikalne miselnosti, zaustavljanja virov radikalizacije in boja proti radikalizaciji na spletu.

Če z Veliko Britanijo, Nemčijo in Nizozemsko primerjamo še Slovenijo, vidimo, da slednja nima tako podrobno in poglobljeno razdelanih ukrepov na tem področju, kot jih imajo ostale države.

8.3 Primerjalna analiza boja proti terorizmu

Tabela 8.4: Primerjava držav po globalnem indeksu terorizma GTI za leto 2015

	Velika Britanija	Nemčija	Nizozemska	Slovenija
indeks GTI	5.613	3.442	0.429	0
mesto na lestvici GTI	28	53	105	124
učinek terorizma	močan učinek	nima zelo močnega učinka, ni ga pa mogoče spregledati	najmanjši učinek	nima učinka

Vir: prirejeno po Institute for Economics and Peace (2015).

Iz tabele 8.4 je razvidno, da ima terorizem na države, zajete v primerjavi, različen učinek. V Veliki Britaniji ima močan učinek, v Sloveniji ga sploh nima, Nemčija in Nizozemska pa se nahajata na lestvici GTI nekje vmes. V tabeli vidimo tudi, da ima terorizem učinek na vse v analizo zajete države, le na Slovenijo naj ne bi učinkoval.

Tabela 8.5: Pregled najpomembnejših dokumentov za boj proti terorizmu z letnicami objave oz. začetkom veljave

Velika Britanija	Nemčija	Nizozemska	Slovenija
Nacionalna varnostna strategija 2010	<i>Sicherheitspaket I</i> 2002	Nacionalna strategija za boj proti terorizmu 2011	Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije 2010
Strategija CONTEST 2011	<i>Sicherheitspaket II</i> 2002	Zakon o terorističnih kaznivih dejanjih 2004	Deklaracija o skupnem boju proti terorizmu 2001
Zakon o varnosti in boju proti terorizmu 2015			

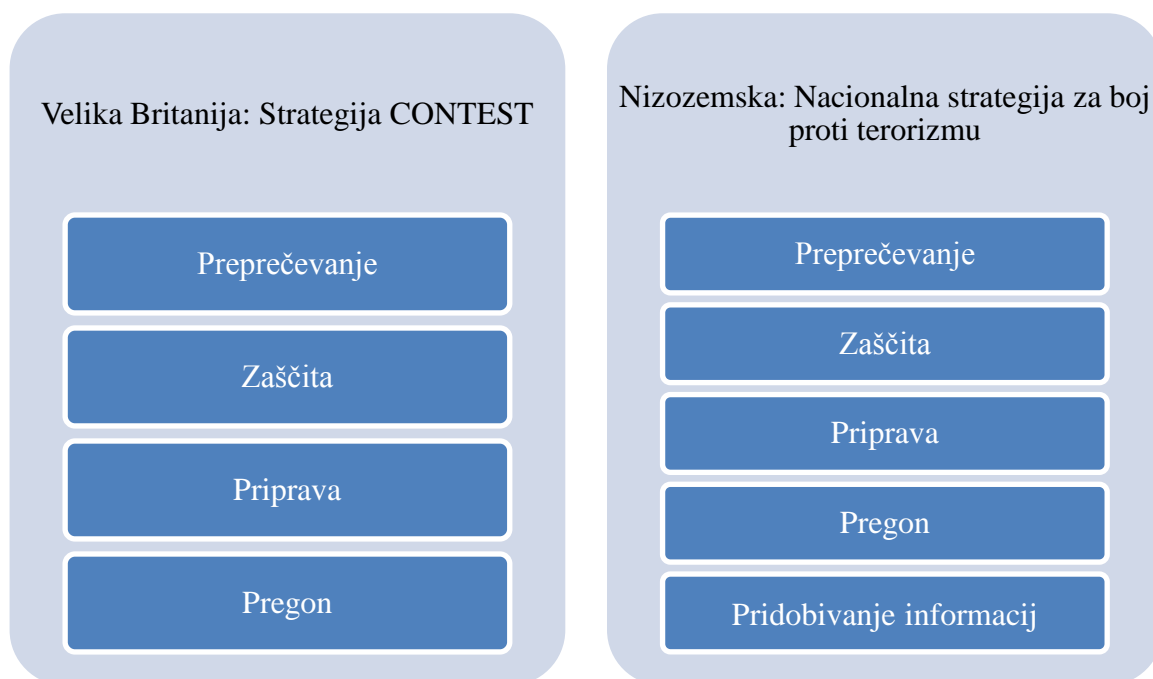
Iz tabele 8.5 je razvidno, da se je protiteroristična zakonodaja začela spreminjati po letu 2001 in napadih v New Yorku. Države, ki so bolj izpostavljene grožnjam islamističnih skupin, so začele sprejemati tudi druge ukrepe in strategije, s katerimi skušajo preprečiti nadaljnje delovanje teroristov.

Velika Britanija in Nizozemska sta z namenom boja proti terorizmu sprejeli obširne strategije, ki se s tematiko natančno spopadajo.

Nemčija za razliko od Velike Britanije in Nizozemske ni sprejela celovite strategije, ampak je takoj po napadih 9. septembra 2001 začela spreminjati oz. zaostrovanje svojo zakonodajo, sprejela je t.i. varnostna paketa, s katerima je spremenila zakone na številnih področjih.

Ukrepi Slovenije v primerjavi z ostalimi državami niso toliko poglobljeni. Slovenija sicer ima sprejete nekatere ukrepe, ki se dotikajo terorizma, obravnava ga tudi v Kazenskem zakoniku. Se pa Slovenija aktivno udeležuje mednarodnega boja proti terorizmu.

Tabela 8.6: Primerjava ključnih delov strategij za boj proti terorizmu Velike Britanije in Nizozemske

Velika Britanija in Nizozemska imata podrobno razdelani strategiji za boj proti terorizmu, če primerjamo ključne poudarke v obeh strategijah, kot je razvidno v tabeli 8.6, vidimo, da se državi s terorizmom spopadata na podoben način. Obe državi pri delovanju na področju boja proti terorizmu dajeta poudarek na preprečevanju, zaščiti, pripravi in pregonu. Nizozemska pa za razliko od Velike Britanije, kot eno izmed ključnih poglavij, poudarja pridobivanje informacij.

8.4 Primerjalna analiza integracije muslimanov

Integracija muslimanov v posameznih državah je odraz izzivov, s katerimi se države soočajo. Tudi javnost se različno odziva na izzive, s katerimi se soočajo države in muslimanski imigranti. V Veliki Britaniji so dolgo časa zagovarjali pristop multikulturalnosti, ki je imigrantom omogočal ohranitev kulture priseljencem. Po terorističnih napadih in še posebej po tistem leta 2005 so se pojavile številne kritike tega pristopa. Velika Britanija poskuša preko svojih socialnih politik in sodelovanja s številnimi organizacijami čim bolj integrirati priseljence. Seveda pa po napadih, ki jih izvajajo radikalizirani priseljenci, številni prebivalci Velike Britanije muslimanski skupnosti v državi ne zaupajo.

Nemčija je bila od konca 2. svetovne vojne naprej zelo odprta za priseljence, ni pa jim omogočila pridobitve državljanstva, to se je spremenilo razmeroma pozno in sicer leta 2000. Nemčija je s svojim integracijskim načrtom iz leta 2007 postavila temelje za integracijo priseljencev v državi, zakon o priseljevanju iz leta 2005 pa je vzpostavil podlago za financiranje programov, ki priseljencem omogočajo učenje jezika, kulture in zgodovine države. Integracija muslimanov pa je vidna tudi v institucionalizaciji Nemške islamske konference, ki je nemški vladi dala sogovornika, ki ima dostop do muslimanske populacije in ki aktivno sodeluje tudi na političnem področju.

Tudi Nizozemska je pri svojih poskusih integracije muslimanov dolgo časa zagovarjala multikulturalnost. Država od priseljencev dolgo časa ni zahtevala pretiranega napora pri integraciji, pomembno je bilo predvsem znanje jezika in izboljšanje družbeno-ekonomskega položaja. Nizozemska vlada je veliko pozornosti namenila tudi sodelovanju z imigranti in manjšinami. Prve težave, ki so sprožile tudi kritike pristopa multikulturalnosti, so se pojavile po prelomu tisočletja. Zgodila sta se namreč umora politika Pima Fortuyna in režiserja Thea van Gogha. To je sprožilo zahteve po močnejši integraciji imigrantov, razprave o integraciji pa so postale tudi aktualna tema tako v javnosti kot v politiki.

Slovenija največ pozornosti posveča integraciji pripadnikov t.i. novih manjšinskih skupin iz držav, ki so nastale na pogorišču Jugoslavije. Slovenija imigrantom omogoča svobodno in enakopravno življenje, omogoča jim torej tudi izražanje in gojenje njihove kulture. Seveda pa se tudi v Sloveniji, tako kot v ostalih državah, pojavljajo zahteve po boljši integraciji priseljencev. Te zahteve občasno sprožajo tudi polemike v javnosti in v politiki.

Vse države, zajete v analizi, so pri svojem soočanju z integracijo uporabile pristop multikulturalnosti, ki je imigrantom omogočal gojenje lastne kulture in jim ni vsiljeval asimilacije v večinsko družbo. Sčasoma sta politika in javnost ugotovili, da koncept multikulturalnosti ni bil uspešen in da se priseljenci niso vklopili v večinsko družbo, zato so države začele sprejemati ukrepe, s katerimi bi izboljšale integracijo priseljencev v družbo.

9 Obravnava hipotez

Skozi magistrsko delo je razvidno, da države sprejemajo številne ukrepe in strategije za boj proti radikalnim islamističnim skupinam. Vidimo lahko tudi, da države te strategije sprejemajo od pojava terorističnih akcij. Velika Britanija s strategijo CONTEST in Nizozemska s svojo Nacionalno strategijo za boj proti terorizmu imata zelo podrobno razdelane ukrepe. Tudi Nemčija je s spremembami zakonodaje zagotovila svojim državljanom dokaj dobro zaščito pred radikalnimi islamističnimi skupinami.

Velika Britanija preprečevanju radikalizacije znotraj strategije CONTEST namenja posebno poglavje znotraj katerega se še posebej posveča izpodbijanju ideologije, podpori ranljivim ljudem ter podpori sektorjem in institucijam, za katere obstaja nevarnost radikalizacije. Nizozemska se je z radikalizacijo poglobljeno soočila z Akcijskim načrtom za obdobje 2007–2011, ki naslavlja procese izolacije, polarizacije in radikalizacije. Na Nizozemskem je precejšen poudarek tudi na sodelovanju muslimanskih skupnosti, ki aktivno sodelujejo pri preprečevanju radikalizacije. Tudi Nemčija ima opredeljene ukrepe proti radikalizaciji, kot so npr. svetovanje, podpora, usposabljanja in morebitne intervencije za skupine, ki bi se lahko radikalizirale. Slovenija pri svojem delovanju proti radikalizaciji daje največji poudarek preprečevanju radikalizacije mladih, kar tudi omenja v Deklaraciji o usmeritvah za delovanje Slovenije v institucijah EU. Našteti ukrepi in strategije potrjujejo prvo zastavljeno hipotezo, saj so se države boja proti radikalnim islamističnim skupinam lotile z različnimi strategijami in ukrepi.

Že iz globalnega indeksa terorizma je razvidno, da ima terorizem v Veliki Britaniji, Nemčiji in na Nizozemskem določen vpliv in učinek. Te države imajo zato sprejete strategije in zakone, ki so namenjeni soočanju s terorizmom. Strategija CONTEST, ki jo je sprejela Velika Britanija, ima celovito izdelan odziv na grožnjo, ki jo predstavlja terorizem. Tudi v Nemčiji sta varnostna paketa, sprejeta po napadih 11. septembra 2001, prinesla zaostritve na področju boja proti terorizmu. Če pa za primer države, v katerih terorizem nima učinka, vzamemo Slovenijo, opazimo, da država v primerjavi z ostalimi obravnavanimi državami nima sprejetih poglobljenih ukrepov, ki se soočajo z islamističnimi skupinami in terorizmom. Iz magistrske naloge je torej razvidno, da tiste države, ki so bolj izpostavljene islamističnim skupinam in terorizmu, sprejemajo več strategij in zakonov namenjenih temu področju. Zaradi teh dejstev lahko potrdim tudi drugo zastavljeno hipotezo.

V magistrski nalogi so prikazani številni ukrepi, ki so jih sprejele Velika Britanija, Nemčija in Nizozemska. Če ukrepe teh držav primerjamo z ukrepi, ki jih je sprejela Slovenija, opazimo, da slovenski ukrepi niso tako podrobno izdelani in poglobljeni kot tisti v ostalih analiziranih državah. V bran Sloveniji stoji tudi dejstvo, da po globalnem indeksu terorizma v državi terorizem nima nobenega vpliva. Ne glede na dejstva, ki zagovarjajo delovanje Slovenije v boju proti radikalnim islamističnim skupinam, moram potrditi tudi svojo tretjo hipotezo, saj Slovenija v sprejemanju primernih ukrepov dejansko zaostaja za ostalimi državami vključenimi v primerjalno analizo.

10 Zaključek

Primerjalna analiza boja proti islamistični radikalizaciji je prikazala strategije in ukrepe, ki jih izbrane države uporabljajo pri soočanju s terorizmom in radikalnimi skupinami. Države so sprejele ukrepe, ki pa jih ves čas posodablajo, da bi se soočile s skupinami, ki se vedno pogosteje poslužujejo terorizma in drugih oblik radikalnega delovanja. Države v svoje poizkuse preprečevanja radikalizacije pogosto vključujejo tudi muslimansko družbo in muslimanska združenja.

Primerjava med izbranimi državami je pokazala podobnosti in razlike med državami, ko se lotevajo boja proti radikaliziranim islamističnim skupinam. Predstavljene so bile tudi radikalne islamistične skupine, ki delujejo v posameznih državah, poseben poudarek je bil namenjen delovanju ISIS-a in borbem držav izbranih za analizo, ki se borijo na bojiščih po Siriji in Iraku.

Velika Britanija, Nemčija in Nizozemska imajo številčno muslimansko prebivalstvo, vse tri države so sprejele zakonodajo in strategije, ki so namenjene preprečevanju delovanja radikaliziranih skupin ter preprečevanju terorizma. Kar zadeva Slovenijo, lahko povemo, da ta zaostaja za ostalimi državami na področju sprejemanja ukrepov na tem področju.

Tudi v primeru, da države prepovejo delovanje skupinam, za katere sumijo, da so radikalne oz. da uporabljajo terorizem za doseganje svojih ciljev, se vedno znova pojavijo nove, ki zasedejo njihovo mesto. Države so se vedno znova prisiljene odzivati na delovanje teh skupin in prilagajati ukrepe na področjih integracije muslimanov in boja proti radikalizaciji in terorizmu.

Vse države, vključene v primerjavo, se v svojem delovanju vključujejo tudi v mednarodno okolje in sodelujejo s svojimi partnerji v boju proti globalnemu terorizmu.

Islamistična radikalizacija je kot kaže pojav, ki ga države, kljub trudu in sprejemanju ukrepov ter strategij, ne bodo premagale še nekaj časa. Čeprav države sprejemajo številne ukrepe, ki bi morali preprečiti radikalizacijo in teroristične napade, pa vidimo, da se napadi vedno znova zgodijo.

11 Literatura

Akerboom, Erik. 2003. *Counter-terrorism in the Netherlands*. Dostopno prek: <https://fas.org/irp/world/netherlands/ct.pdf> (11. oktober 2016).

--- 2011. *Ten Years of Dutch Counterterrorism Policy*. Haag:National Coordinator for Security and Counterterrorism.

Albrecht, Hans-Jörg. 2006. *Counterterrorism policies in Germany*. Max Planck Institute for Foreign and International Criminal Law. Dostopno prek: https://www.mpicc.de/files/pdf2/fa_38_albrecht10_06.pdf (11. oktober 2016).

Anspaha, Katrine. 2009. *The Integration of Islam in Europe: Preventing the radicalization of Muslim diasporas and counterterrorism policy*. Paper prepared for the ECPR Fourth Pan-European Conference on EU Politics. Dostopno prek: <http://www.jhubc.it/ecpr-riga/virtualpaperroom/026.pdf> (11. oktober 2016).

Archick, Kristin, Paul Belkin, Christopher M. Blanchard, Carl Ek in Derek E. Mix. 2011. Muslims in Europe: Promoting Integration and Countering Extremism. *Congressional Research Service*. Dostopno prek: <https://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33166.pdf> (11. oktober 2016).

Ansari, Humayun. 2002. Muslims in Britain. *Minority rights group international*. Dostopno prek: <http://minorityrights.org/wp-content/uploads/old-site-downloads/download-129Muslims-in-Britain.pdf> (11. oktober 2016).

Bakker, Edwin in Tinka Veldhuis. 2009. *Muslims in the Netherlands: Tensions and Violent Conflict*. Brighton: MICROCON. Dostopno prek: http://www.microconflict.eu/wp-content/uploads/2016/06/PWP6_TV_EB.pdf (11. oktober 2016).

Bakker, Edwin, Quirine Eijkman in Bart Schuurman. 2014. A History of the Hofstadgroup. *Perspectives on Terrorism* 8 (4). Dostopno prek: http://www.bartschuurman.com/wp-content/uploads/2014/08/SchuurmanEijkmanBakker_HistoryHofstadgroup.pdf (11. oktober 2016).

Blanchard, Christopher M. 2006. *The Islamic Traditions of Wahhabism and Salafiyya*. Washington: Congressional Research Service. Dostopno prek: <http://www.investigativeproject.org/documents/testimony/47.pdf> (11. oktober 2016).

Blanchard, Christopher M. 2009. *Islam: Sunnis and Shiites*. Washington: Congressional Research Service. Dostopno prek: <http://fas.org/irp/crs/RS21745.pdf> (11. oktober 2016).

Bogaerts, Stefan, Frans Leeuw, Rudie Neve in Lisette Vervoorn. 2006. *First inventory of policy on counterterrorism: Germany, France, Italy, Spain, the United Kingdom and the United States - 'research in progress*. The Hague: WODC.

Boubekeur, Alem. 2007. Political Islam in Europe. V *European Islam. Challenges for Public Policy and Society*, ur. Samir Amghar, Amel Boubekeur in Michael Emerson, 14–37. Bruselj: Centre for European Policy Studies. Dostopno prek: http://aei.pitt.edu/32602/1/41._European_Islam.pdf (11. oktober 2016).

Boucek, Christopher, Jeremy J. Ghez, Stacie L. Pettyjohn in Angel Rabasa. 2010. *Deradicalizing Islamist Extremists*. Santa Monica: RAND Corporation. Dostopno prek: http://truevisiontv.com/uploads/websites/39/wysiwyg/doctors/jihad/Deradicalizing_Extremists.pdf (11. oktober 2016).

Bundesamt für Verfassungsschutz. 2007. *Integration als Extremismus- und Terrorismusprävention*. Dostopno prek: <https://www.verfassungsschutz.de/de/oeffentlichkeitsarbeit/publikationen/pbislamismus/broschuere-2007-01-integration> (11. oktober 2016).

Bundesamt für Verfassungsschutz und Landesbehörden für Verfassungsschutz. 2012. *Salafistische Bestrebungen in Deutschland*. Dostopno prek: <https://www.verfassungsschutz.de/de/oeffentlichkeitsarbeit/publikationen/pbislamismus/broschuere-2012-04-salafistische-bestrebungen> (11. oktober 2016).

Bundestag. 2004. *Gesetz zur Steuerung und Begrenzung der Zuwanderung und zur Regelung des Aufenthalts und der Integration von Unionsbürgern und Ausländer (Zuwanderungsgesetz)*, 30. julij. Dostopno prek: http://www.bmi.bund.de/SharedDocs/Gesetzestexte/DE/Zuwanderungsgesetz.pdf?__blob=publicationFile (11. oktober 2016).

Bundeszentrale für politische Bildung. 2012. *Religionszugehörigkeit*. Dostopno prek: <http://www.bpb.de/nachschlagen/zahlen-und-fakten/soziale-situation-indeutschland/145148/religionszugehoerigkeit> (11. oktober 2016).

Carpenter, John, Matthew Levitt in Michael Jacobson. 2010. Confronting the Ideology of Radical Extremism. *Journal of National Security Law & Policy* 3 (2). Dostopno prek: <https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/opeds/4aca6941f0ec7.pdf> (11. oktober 2016).

Clements, Joan in Ambrose Evans Pritchard. 2003. Fortuyn killed 'to protect Muslims.'*The Telegraph*, 28. marec. Dostopno prek: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/netherlands/1425944/Fortuyn-killed-to-protect-Muslims.html> (11. oktober 2016).

Clutterbuck, Lindsay. 2015. Deradicalization Programs and Counterterrorism: A Perspective on the Challenges and Benefits. *Middle East Institute*. Dostopno prek: <http://www.mei.edu/content/deradicalization-programs-and-counterterrorism-perspective-challenges-and-benefits> (11. oktober 2016).

Conte, Alex. 2010. *Human Rights in the Prevention and Punishment of Terrorism*. London: Springer. Dostopno prek: Google Books. (11. oktober 2016).

Črnič, Aleš in Špela Šebenik. 2005. Džihad. *Časopis za kritiko znanosti* 33 (221). Dostopno prek: <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-N9OLOHSM/49f9456d-638d-4271-9f6e-313830c3ba47/PDF> (11. oktober 2016).

Debus, Bärbel. 2008. Islamic Fundamentalism: Ideals and Reality. *Islaminstitut*. Dostopno prek: <http://www.islaminstitut.de/uploads/media/Fundamentalism.pdf> (11. oktober 2016).

Delo. 2014. V Siriji umrl slovenski državljani, 30. september. Dostopno prek: <http://www.delo.si/svet/krize/v-siriji-umrl-slovenski-drzavljan.html> (11. oktober 2016).

--- 2016. Interaktivna časovnica: Najbolj odmevni teroristični napadi, 15. julij. Dostopno prek: <http://www.delo.si/svet/evropa/najbolj-odmevni-napadi-v-evropi-v-zadnjih-letih.html> (11. oktober 2016).

Deutscher Bundestag. 2016. *Bericht zu den Maßnahmen nach dem Terrorismusbekämpfungsgesetz für das Jahr 2014*. Dostopno prek: <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/18/074/1807424.pdf> (11. oktober 2016).

Die Bundesregierung. 2007. *Der Nationale Integrationsplan*, julij. Dostopno prek: <http://www.kmk.org/fileadmin/Dateien/pdf/Bildung/AllgBildung/2007-10-18-nationaler-integrationsplan.pdf> (11. oktober 2016).

Donadio, Rachel. 2014. Provocateur's Death Haunts the Dutch. *The New York Times*, 30. oktober. Dostopno prek: <http://www.nytimes.com/2014/11/02/arts/provocateurs-death-haunts-the-dutch-.html> (11. oktober 2016).

Drnovšek, Gregor. 2016. Hasanagić: Igrali smo košarko, nogomet in nekaj pojedli. Ni bilo urjenja. *MMC*, 27. januar. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/slovenija/hasanagic-igrali-smo-kosarko-nogomet-in-nekaj-pojedli-ni-bilo-urjenja/384440> (11. oktober 2016).

Državni zbor Republike Slovenije. 1999. *Resolucija o imigracijski politiki Republike Slovenije*, 14. maj. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO4> (11. oktober 2016).

--- 2001. *Deklaracija o skupnem boju proti terorizmu*, 15. oktober. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=DEKL12> (11. oktober 2016).

--- 2010. *Resolucija nacionalne varnosti Republike Slovenije*, 26. marec. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=97018> (11. oktober 2016).

--- 2012. *Kazenski zakonik (KZ-1-UPB2)*, 14. junij. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=109161#> (11. oktober 2016).

--- 2016. *Deklaracija o usmeritvah za delovanje Republike Slovenije v institucijah Evropske unije v obdobju januar 2016–junij 2017 (DeUDIEU1617)*, 4. marec. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=125643> (11. oktober 2016).

Elfersy, Daphne. 2014. "Got faith?" The Integration of Muslims in the Netherlands. *Politica y Humanidades* 16 (31). Dostopno prek: http://institucional.us.es/araucaria/nro31/monogr31_4.pdf (11. oktober 2016).

Ellis, Clare in Raffaello Pantucci. 2014. *The Threat of ISIS to the UK*. London: RUSI. Dostopno prek: https://rusi.org/sites/default/files/102014_bp_threat_of_isis_to_the_uk.pdf (11. oktober 2016).

Etienne, Bruno. 1987. *Radikalni islamizem*. Pariz: Hachette.

EUR-Lex. 2011. *Counter-terrorism strategy*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV%3A133275> (11. oktober 2016).

Euro-Islam. 2016. *Islam in Netherlands*. Dostopno prek: <http://www.euro-islam.info/country-profiles/the-netherlands/> (11. oktober 2016).

European Urban Knowledge Network. 2016. *Local Approaches to prevent and counter radicalisation in cities in France, Belgium and the Netherlands*. Dostopno prek: http://www.eukn.eu/fileadmin/Files/EUKN_Documents/2016/EUKN_BackgroundPaper_Local_approached_against_radicalisation.pdf (11. oktober 2016).

Europol. 2016. *European Union Terrorism Situation and Trend Report 2016*. The Hague: European Police Office (Europol). Dostopno prek: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/europol_tesat_2016.pdf (11. oktober 2016).

Frankfurter Allgemeine. 2014. PKK rekrutiert Kämpfer auch in Deutschland. Dostopno prek: <http://www.faz.net/aktuell/politik/inland/vorgehen-gegen-is-pkk-rekrutiert-kaempfer-auch-in-deutschland-13230331.html> (11. oktober 2016).

Froehlich, Christian in Francis T. Miko 2004. *Germany's Role in Fighting Terrorism: Implications for U.S. Policy*. Congressional Research Service. Dostopno prek: <https://fas.org/irp/crs/RL32710.pdf> (11. oktober 2016).

Gallis, Paul, Kristin Archick, Francis Miko in Steven Woehrel. 2005. *Muslims in Europe: Integration Policies in Selected Countries*. CRS Report for Congress. Dostopno prek: <http://www.investigativeproject.org/documents/testimony/27.pdf> (11. oktober 2016).

Gambhir, Harleen. 2015. *ISIS Global Intelligence Summary*. Institute for the Study of War. Dostopno prek: http://www.understandingwar.org/sites/default/files/INTSUM_Summary_update.pdf (11. oktober 2016).

Ganor, Boaz. 2011. Trends in Modern International Terrorism. V *To Protect and To Serve*, ur. David Weisburd, Thomas E. Feucht, Idit Hakimi, Lois Felson Mock in Simon Perry. 11–42. Springer. Dostopno prek: Google Books. (11. oktober 2016).

General Intelligence and Security Service. 2010. *From Dawa to Jihad. The various threats from radical Islam to the democratic legal order*. Hague: General Intelligence and Security Service. Dostopno prek: <http://www.investigativeproject.org/documents/testimony/49.pdf> (11. oktober 2016).

Gesemann, Frank. 2010. Zur Integrationsforschung in Deutschland Komparative Darstellung ausgewählter Ansätze und Methoden. *Islam und Gesellschaft*. Dostopno prek: <http://library.fes.de/pdf-files/akademie/berlin/07711.pdf> (11. oktober 2016).

Glazer, Sarah. 2007. Radical Islam in Europe. *Global Researcher* 1 (11). Dostopno prek: <http://www.islamicpluralism.org/documents/689.pdf> (11. oktober 2016).

Haarhuis, Daniela. 2014. *Islamismus und Terrorismus in Deutschland*. Berlin: Konrad-Adenauer-Stiftung. Dostopno prek: http://www.kas.de/wf/doc/kas_39237-544-1-30.pdf?160119182751 (11. oktober 2016).

Haug, Sonja, Stephanei Müssig in Anja Stichs. 2009. *Muslimisches Leben in Deutschland*. Nürnberg: Bundesamt für Migration und Flüchtlinge. Dostopno prek: https://www.bmi.bund.de/cae/servlet/contentblob/566008/publicationFile/31710/vollversion_studie_muslim_leben_deutschland_.pdf (11. oktober 2016).

Hoffman, Valerie J. 2001. *"Ibadi Islam: An Introduction."* Athens: University of Georgia. Dostopno prek: <http://islam.uga.edu/ibadis.html> (11. oktober 2016).

Home Office. 2011. *CONTEST The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism*. Dostopno prek: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/97995/strategy-contest.pdf (11. oktober 2016).

Inglehart, Ronald in Pippa Norris. 2009. *Muslim Integration into Western Cultures: Between Origins and Destinations*. Harvard: Harvard University. Dostopno prek: https://dash.harvard.edu/bitstream/handle/1/4481625/Norris_MuslimIntegration.pdf?sequence=1 (11. oktober 2016).

Institute for Economics and Peace. 2015. *Global Terrorism Index 2015*. Sidney, New York, Mexico City: Institute for Economics and Peace. Dostopno prek: <http://economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2015/11/2015-Global-Terrorism-Index-Report.pdf> (11. oktober 2016).

Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling. 2008. *The Position of Muslims in the Netherlands: Facts and Figures*. Utrecht: Forum, Institute for Multicultural Development.

International Crisis Group. 2007. *Islam and Identity in Germany*. Berlin: International Crisis Group. Dostopno prek: [http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/181_islam_in_germany.ashx](http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/europe/181_islam_in_germany.ashx) (11. oktober 2016).

Islamska skupnost v Republiki Sloveniji. 2016. *O islamski skupnosti v Sloveniji*. Dostopno prek: <http://www.islamska-skupnost.si/o-islamski-skupnosti-v-sloveniji/> (11. oktober 2016).

James Brandon in Lorenzo Vildino. 2012. *Countering radicalisation in Europe*. London: King's College. Dostopno prek: <http://icsr.info/wp-content/uploads/2012/12/ICSR-Report-Countering-Radicalization-in-Europe.pdf> (11. oktober 2016).

Kalčič, Špela. 2007. *Nisem jaz barbika. Oblačilne prakse, islam in identitetni procesi med Bošnjaki v Sloveniji*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.

Kandel, Johannes. 2006. *Die „Ahmadiyya Muslim Jama'at.“* Berlin: Materialdienst der EZW. Dostopno prek: <http://www.fes.de/BerlinerAkademiegespraeche/publikationen/islamundpolitik/documents/AhmadiyyaMuslimJama1.pdf> (11. oktober 2016).

Khanam, Farida. 2009. *Sufism an Introduction*. New Delhi: Goodword. Dostopno prek: http://cpsglobal.org/sites/default/files/A%20guide%20to%20sufism_0.pdf (11. oktober 2016)

Kirk, Ashley. 2016. Iraq and Syria: How many foreign fighters are fighting for Isil? *The Telegraph*, 24. marec. Dostopno prek: <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/03/29/iraq-and-syria-how-many-foreign-fighters-are-fighting-for-isil/> (11. oktober 2016).

Knapp, Michael G. 2003. The Concept and Practice of Jihad in Islam. *Parameters: U.S. Army War College* 33 (1). Dostopno prek: <http://strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/parameters/Articles/03spring/knapp.pdf> (11. oktober 2016).

Kocijančič, Klemen in Iztok Prezelj. 2015. Islamistični terorizem in zloraba verskih načel ter dogem. *Varstvoslovje* 17 (3). Dostopno prek: http://www.fvv.um.si/rv/arhiv/2015-3/01_Kocjancic_Prezelj_rV_2015-3.pdf (11. oktober 2016).

Komac, Miran. 2007. Spremna beseda. V *Priseljenci. Študija o priseljevanju v slovensko družbo*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja. Dostopno prek: <http://www.inv.si/DocDir/Publikacije-PDF/2007/KNJIGA.pdf> (11. oktober 2016).

Kopić, Mario. 2000. Kaj je radikalni islamizem? V *Radikalni islamizem*, ur. Bruno Ettiene, 447–463. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Köktaş, M. Emin. 2008. Von Zuwanderer zum Mitbürger. Die Zukunft der Muslime in Deutschland. *Journal of Religious Culture* 103. Dostopno prek: <http://web.uni-frankfurt.de/irenik/relkultur103.pdf> (11. oktober 2016).

Körting, Ehrhart, Dietmar Molthagen in Bilkay Öney. 2015. Ergebnisse des Expertengremiums der Friedrich Ebert Stiftung zur Auseinandersetzung mit islamistischem Extremismus und Islamfeindlichkeit. V *Handlungsempfehlungen zur Auseinandersetzung mit islamistischem Extremismus und Islamfeindlichkeit*, ur. Dietmar Molthagen, 10–60. Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung.

Kruglanski, Arie, Michele Gelfand, Jocelyn Belanger, Anna Sheveland, Malkanthi Hetiarachchi in Rohan Gunaratna. The Psychology of Radicalization and Deradicalization: How Significance Quest Impacts Violent Extremism. *Advances in Political Psychology* 35 (1). Dostopno prek: [http://www.gelfand.umd.edu/KruglanskiGelfand\(2014\).pdf](http://www.gelfand.umd.edu/KruglanskiGelfand(2014).pdf) (11. oktober 2016).

Kymlicka, Will. 2012. *Multiculturalism: Success, Failure, and the future*. Washington: Migration Policy Institute. Dostopno prek: <http://www.migrationpolicy.org/research/TCM-multiculturalism-success-failure> (11. oktober 2016).

Mareš, Miroslav. 2011. Extremismus in Slowenien. V *Extremismus in den EU-Staaten*, ur. Eckhard Jesse in Tom Thieme, 361–376. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.

Matusitz, Jonathan. 2013. *Terrorism and Communication: A Critical Introduction*. SAGE Publications. Dostopno prek: http://www.sagepub.com/sites/default/files/upm-binaries/51172_ch_1.pdf (11. oktober 2016).

Medved, Felicita. 2005. Politična integracija državljanstvo, politična participacija in reprezentacija. V *Percepcije slovenske integracijske politike*, ur. Miran Komac in Mojca Medvešek, 453–558. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja. Dostopno prek: http://www.inv.si/DocDir/projekti/perce_slo_int_pol_zakljucno_2natis.pdf (11. oktober 2016).

Meines, Marije. 2007. Radicalisation and its prevention from the Dutch perspective. V *Radicalisation in broader perspective*, ur. The National Coordinator for Counterterrorism (NCTb), 34–39. Dostopno prek: https://english.nctv.nl/Images/Congresbundel%20UK%20completeet_tcm92-132318.pdf (11. oktober 2016).

Meyer, Astrid, Jan Rath in Thijl Sunier. Der Islam in den Niederlanden: zur Bedeutung islamischer Institutionen in einer entsülten Gesellschaft. V *Der Fundamentalismusverdacht*, ur. Georg Auernheimer in Wolf-Dietrich Bukow, 74–84. Opladen: Leske+Budrich. Dostopno prek: <http://www.janrath.com/downloads/@rath%20islam%20in%20den%20niederlanden.pdf> (11. oktober 2016).

Milinković, Helena. 2016. Slovenski borci v tujih vojskah. *MMC RTV SLO/Televizija Slovenija*, 3. avgust. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/slovenija/slovenski-borci-v-tujih-vojskah/399537> (11. oktober 2016).

Miller, Russel. 2010. Balancing Security and Liberty in Germany. *Journal of National Security Law and Policy*. 4: 369–396.

Ministrstvo za zunanje zadeve RS. 2016. *Boj proti terorizmu*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika_in_mednarodno_pravo/mednarodna_varnost/boj_proti_terorizmu/ (11. oktober 2016).

Ministry of Security and Justice, Ministry of Social Affairs and Employment in National Coordinator for Security and Counterterrorism. 2014. *The Netherlands comprehensive action programme to combat jihadism*. Amsterdam: Ministry of Security and Justice, Ministry of Social Affairs and Employment in National Coordinator for Security and Counterterrorism. Dostopno prek: https://english.nctv.nl/Images/def-a5-nctvjihadismuk-03-lr_tcm92-562673.pdf (11. oktober 2016).

Mücke, Thomas. 2015. Deradikalisierungsstrategien im Phänomenbereich des religiös begründeten Extremismus. V *Handlungsempfehlungen zur Auseinandersetzung mit islamistischem Extremismus und Islamfeindlichkeit*, ur. Dietmar Molthagen, 171–185. Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung.

Nacionalna varnostna strategija Velike Britanije – *A Strong Britain in an Age of Uncertainty: The National Security Strategy*, objavljena 2010 s strani vlade Velike Britanije. Dostopno prek: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/61936/national-security-strategy.pdf (11. oktober 2016).

National Coordinator for Security and Counterterrorism. 2011. *National counterterrorism strategy 2011-2015*. Dostopno prek: https://english.nctv.nl/Images/nationale-ct-strategie-2011-2015-uk_tcm92-369807.pdf (11. oktober 2016).

--- 2016a. *Organisation*. Dostopno prek: <https://english.nctv.nl/organisation/> (11. oktober 2016).

--- 2016b. *What does the NCTV do?* Dostopno prek: https://english.nctv.nl/organisation_en/what_does_the_nctv_do/ (11. oktober 2016).

Nazirizadeh, Dawood. 2015. Religiös begründeter Extremismus – Eine muslimische Perspektive und Handlungsempfehlung. V *Handlungsempfehlungen zur Auseinandersetzung mit islamistischem Extremismus und Islamfeindlichkeit*, ur. Dietmar Molthagen, 171–185. Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung.

Neumann, Peter R. 2009. *Terrorismus im 21. Jahrhundert Der Rechtsstaat als Leitlinie für die deutsche Politik*. Dostopno prek: <http://www.fes.de/kompass2020/pdf/Terrorismus.pdf> (11. oktober 2016).

Nizozemsko Ministrstvo za notranje zadeve. 2006. *Polarisation and Radicalisation. Action Plan 2007 – 2011*. Dostopno prek: https://www.counterextremism.org/download_file/350/134/39/ (11. oktober 2016).

Nizozemski urad za statistiko. 2014. *Religieuze betrokkenheid van bevolkingsgroepen, 2010–2014*. Dostopno prek: <https://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/C3344AD7-8513-45AE-BB16-D1B277FE34BA/0/2015BT11religieuzebetrokkenheidvanbevolkingsgroepen20102014.pdf> (11. oktober 2016).

Nizozemska vlada. 2016. *Threat level continues to be 'substantial'*. Dostopno prek: <https://www.government.nl/latest/news/2015/11/09/threat-level-continues-to-be-substantial> (11. oktober 2016).

Notranje ministrstvo dežele Nordrhein-Westfalen. 2016. *Islamismus – Missbrauch einer Religion*. Dostopno prek: http://www.mik.bnrw.de/fileadmin/user_upload/Redakteure/Verfassungsschutz/Dokumente/missbrauch_einer_religion.pdf (11. oktober 2016).

Office for National Statistics. 2012. *Religion in England and Wales 2011*. http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20160105160709/http://www.ons.gov.uk/ons/dcp171776_290510.pdf (11. oktober 2016).

Ouchan, Saloua in Lara Talsma. 2007. *Terrorism, Counter-terrorism measures and human rights in the Netherlands*. Dutch Section of the International Commission of Jurists. Dostopno prek: www.njcm.nl/site/uploads/download/210 (11. oktober 2016).

Parlament Velike Britanije. 2015. *Zakon o varnosti in boju proti terorizmu – Counter-Terrorism and Security Act 2015*. Dostopno prek: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/6/pdfs/ukpga_20150006_en.pdf (11. oktober 2016).

Pašić, Ahmed. 2006. *Islam in moderni Zahod*. Kranj: Gorenjski glas.

Pfahl-Traugber, Armin. 2011a. Islamistische Gruppen in Deutschland, Darstellung und Einschätzung zu Bedeutung und Gefahrenpotential. V *Dossier Islamismus*, ur. Martin Jung, Martin Hetterich in Hanna Huhtasaari, 119–124. Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung. Dostopno prek: www.bpb.de/system/files/pdf_pdflib/pdflib-36337.pdf (11. oktober 2016).

--- 2011b. Islamismus - Was ist das überhaupt? *Bundeszentrale für politische Bildung*, 9. september. Dostopno prek: <http://www.bpb.de/politik/extremismus/islamismus/36339/islamismus-was-ist-das-ueberhaupt> (11. oktober 2016).

Pieters, Janene. 2016. Security Service warns od radicalized Men Bringing ISIS War to the Netherlands. *NL Times*, 21. april. Dostopno prek: <http://www.nltimes.nl/2016/04/21/security-service-warns-of-radicalized-men-bringing-isis-war-to-netherlands/> (11. oktober 2016).

Pijper, Guillaume Frédéric. 1957. *Islam and the Netherlands*. Leiden: Brill

Pratt, Douglas. 2006. Terrorism and Religious Fundamentalism: Prospects for a Predictive Paradigm. *Marburg Journal of Religion* 11 (1): 1–15. Dostopno prek: <https://www.uni-marburg.de/fb03/ivk/mjr/pdfs/2006/articles/pratt2006.pdf> (11. oktober 2016).

Prezelj, Iztok. 2002. Konceptualizacija nacionalnih varnostnih interesov. *Teorija in praksa*. 39 (4). Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/tip/tip20024Prezelj.PDF> (11. oktober 2016).

--- 2006. Teroristično ogrožanje nacionalne varnosti Republike Slovenije. *Ujma*. 8 (1). Dostopno prek: <http://www.sos112.si/slo/tdocs/ujma/2006/prezelj.pdf> (11. oktober 2016).

Rath, Jan, Rinus Penninx, Kees Groenendijk in Astrid Meyer. 2001. *Western Europe and its Islam*. Leiden: Brill.

Rosado, Caleb. 1996. *Towards a Definition of Multiculturalism*. Dostopno prek: http://rosado.net/pdf/Def_of_Multiculturalism.pdf (11. oktober 2016).

Roter, Petra. 2005. Integracija. V *Percepcije slovenske integracijske politike*, ur. Miran Komac in Mojca Medvešek, 199–205. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja – Institute for Ethnic Studies. Dostopno prek: http://www.inv.si/DocDir/projekti/perce_slo_int_pol_zakljucno_2natis.pdf (11. oktober 2016).

Rowe, Ruth. 2014. *Jihad: Faith, Fanaticism, and the Circles of the Soul*. Dostopno prek: http://www.virginiareviewofasianstudies.com/wp-content/uploads/2012/06/Jihad_rowe.pdf (11. oktober 2016).

Sagar, Shamit in Will Somerville. 2012. *Building a British Model of Integration in an Era of Immigration: Policy Lessons for Government*. Washington: Migration Policy Institute. Dostopno prek: www.migrationpolicy.org/pubs/UK-countrystudy.pdf (11. oktober 2016).

Sandee, Ronald. 2013. *Inside the Jihad. Dutch Fighters in Syria*. USA: Kronos Advisory. Dostopno prek: http://www.kronosadvisory.com/Kronos_DUTCH.FIGHTERS.IN.SYRIA.pdf (11. oktober 2016).

Schmid, Alex P. 2013. *Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review*. Hag: International Centre for Counter Terrorism. Dostopno prek: http://www.icct.nl/download/file/ICCT-Schmid-Radicalisation-De-Radicalisation-Counter-Radicalisation-March-2013_2.pdf (11. oktober 2016).

Schirmmacher, Christine. 2009. *Schiiten und Sunniten – Unterschiede islamischer „Konfessionen*.“ Bonn: Institut für Islamfragen. Dostopno prek: http://www.islaminstitut.de/uploads/media/Schiiten_b.pdf (11. oktober 2016).

Secretary of State for the Home Department. 2010. *The United Kingdom's Strategy for Countering International Terrorism*. Norwich: The Stationery Office. Dostopno prek: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/228907/7833.pdf (11. oktober 2016).

Security Service MI5. 2016. *Foreign Fighters*. Dostopno prek: <https://www.mi5.gov.uk/foreign-fighters> (11. oktober 2016).

Shadid, W. A. 1991. The Integration of Muslim Minorities in the Netherlands. *The International Migration Review* 25 (2). Dostopno prek: http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdf/2546292.pdf?_=1470574256327 (11. oktober 2016).

Spencer, Richard. 2015. The British soldier fighting Isil with the Kurds. *The Telegraph*, 8. februar. Dostopno prek: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/11398325/The-British-soldier-fighting-Isil-with-the-Kurds.html> (11. oktober 2016).

Sökefeld, Martin. 2005. Sind Aleviten Muslime? Aspekte einer Debatte unter Aleviten in Deutschland. *Ethnoscripts* 7 (2). Dostopno prek: https://epub.ub.uni-muenchen.de/22316/2/Soekefeld_Sind_Aleviten_Muslime.pdf (11. oktober 2016).

Svet Evropske unije. 2005. *The European Union Counter-Terrorism Strategy*. Dostopno prek: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2014469%202005%20REV%204> (11. oktober 2016).

--- 2015. *Boj EU proti terorizmu*. Dostopno prek: <http://www.consilium.europa.eu/sl/policies/fight-against-terrorism/> (11. oktober 2016).

--- 2016. *Odziv na pojav tujih terorističnih borcev in nedavne teroristične napade v Evropi*. Dostopno prek: <http://www.consilium.europa.eu/sl/policies/fight-against-terrorism/foreign-fighters/> (11. oktober 2016).

Statistični urad Republike Slovenije. 2002a. *Prebivalstvo po veroizpovedi in tipu naselja, Slovenija, popisa 1991 in 2002*. Dostopno prek: http://www.stat.si/popis2002/si/rezultati/rezultati_red.asp?ter=SLO&st=8 (11. oktober 2016).

--- 2002b. *Prebivalstvo po veroizpovedi in narodni pripadnosti, Slovenija, popis 2002*. Dostopno prek: https://www.stat.si/popis2002/si/rezultati/rezultati_red.asp?ter=SLO&st=57 (11. oktober 2016).

The Guardian. 2016. Isis has terror cells in England, says US intelligence chief, 27. april. Dostopno prek: <https://www.theguardian.com/uk-news/2016/apr/27/isis-has-terror-cells-in-england-says-us-intelligence-chief> (11. oktober 2016).

The Islamic Supreme Council of America. 2016. *Islamic Radicalism: Its Wahhabi Roots and Current Representation*. Dostopno prek: <http://www.islamicsupremecouncil.org/understanding-islam/anti-extremism/7-islamic-radicalism-its-wahhabi-roots-and-current-representation.html> (11. oktober 2016).

The Muslim British Council. 2015. *British Muslims in Numbers*. London: The Muslim Council of Britain. Dostopno prek: http://www.mcb.org.uk/wp-content/uploads/2015/02/MCBCensusReport_2015.pdf (11. oktober 2016).

Triandafyllidou, Anna. 2015. European Muslims: Caught between Local Integration Challenges and Global Terrorism Discourses. *IAI Working Papers 15*. Dostopno prek: <http://www.osce.org/networks/166511?download=true> (11. oktober 2016).

Ultsch, Christian in Andreas Wetz. 2016. Balkan-Connection: Terrorcamps mitten in Europa. *Die Presse*, 25. januar. Dostopno prek: http://diepresse.com/home/politik/aussenpolitik/4911905/BalkanConnection_Terrorcamps-mitten-in-Europa (11. oktober 2016).

Uprava RS za zaščito in reševanje. 2005. *Državni načrt zaščite in reševanja ob uporabi orožij ali sredstev za množično uničevanje v teroristične namene oziroma terorističnem napadu s klasičnimi sredstvi*, 14. februar. Dostopno prek: <http://www.sos112.si/slo/tdocs/terorizem.pdf> (11. oktober 2016).

U.S. Department of State. 2016. *Country Assessment Slovenia*. Washington: U.S. Department of State. Dostopno prek: <http://www.state.gov/p/eur/rls/rpt/92685.htm> (11. oktober 2016).

Veldhuis, Tinka M. in Titia van der Maas. 2011. Immigration and Integration in the Netherlands: From multiculturalism to assimilation? V *Interculturalism. Emerging societal models for Europe and its Muslims*, ur. T. Choudhury in M. Emerson, 28–54. Bruselj: Centre for European Policy Studies. (11. oktober 2016).

Vellenga, Sipco J. 2008. 'Huntington' in Holland. The public debate on muslim immigrants in the Netherlands. *Nordic Journal of Religion and Society* 21 (1). Dostopno prek: <http://tapir.pdc.no/pdf/NJRS/2008/2008-01-2.pdf> (11. oktober 2016).

Venkantraman, Amritha. 2007. Religious basis for islamic terrorism: the quoran and its interpretations. *Studies in Conflict & Terrorism* 30 (3). Dostopno prek: <http://delhipolicygroup.com/pdf/Article.pdf> (11. oktober 2016).

Vielhaber, David. 2012. The Milli Görüs of Germany. *Current Trends in Islamist Ideology* (13): 47–68. Dostopno prek: <http://www.hudson.org/content/researchattachments/attachment/1268/vielhaber.pdf> (11. oktober 2016).

Vlada RS. 2012. *Obrambna strategija Republike Slovenije*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/javne_objave/2012/obr_strategija.pdf (11. oktober 2016).

Vlada Velike Britanije. 2011. Strategija za preprečevanje –*Prevent Strategy*. Dostopno prek: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/97976/prevent-strategy-review.pdf (11. oktober 2016).

--- 2015. National Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015. Dostopno prek: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/478936/52309_Cm_9161_NSS_SD_Review_PRINT_only.pdf (11. oktober 2016).

Weber, Harald. 2007. Die dunkle Bedrohung. Hintergrund der gesetzgeberischen Tätigkeit seit dem 11. September 2001. *Bundeszentrale für politische Bildung*, 17. december. Dostopno prek: <http://www.bpb.de/politik/extremismus/islamismus/36404/reaktionen-des-rechtsstaats?p=all> (11. oktober 2016).

Wojtowicz, Anna. 2012. *Islamic radicalization in the UK: index of radicalization*. Herzliya: International Institute for Counter-Terrorism. Dostopno prek: <https://www.ict.org.il/UserFiles/Islamic%20Radicalization%20in%20UK.pdf> (11. oktober 2016).

Zeidan, David. 2002. Islamic Fundamentalism - Definitions and Relevance. *Islaminstitut*. Dostopno prek: http://www.islaminstitut.de/uploads/media/IFIZ2002-1-Islamic_Fundamentalism.pdf (11. oktober 2016).

Zeit Online. 2015. Zahl Deutscher IS-Kämpfer steigt, 6. marec. Dostopno prek: <http://www.zeit.de/politik/ausland/2015-03/deutsche-islamisten-ausreisen-irak-syrien> (11. oktober 2016).

Zvezni urad za zaščito ustave in odnose z javnostjo. 2013. *Islamismus: Entstehung und Erscheinungsformen*. Köln: Bundesamt für Verfassungsschutz Öffentlichkeitsarbeit. Dostopno prek: <https://www.verfassungsschutz.de/de/oeffentlichkeitsarbeit/publikationen/pb-islamismus/broschuere-2013-09-islamismus-entstehung-und-erscheinungsformen> (11. oktober 2016).